



100 ilin qəzeti

Doğma, canım-varlığım qədər sevdiyim
Azərbaycanım mənim qibləgahumdur

Sayı: 39 (24.525)

10 oktyabr 2026-cı il, şənbə

www.serqqapisi.az

Təsisçi: Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi

ŞƏRQ
QAPISI



Zəfərin yaratdığı yeni reallıqlar:



YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASININ VIII QURULTAYI

2 oktyabr 2026-cı il



Azərbaycanın qarşısında duran strateji hədəflər

Azərbaycanın 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı tarixi Zəfər və 2023-cü ildə həyata keçirilən lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tam bərpa olunması ölkənin siyasi həyatında yeni mərhələnin əsasını qoyub. Uzun illər dövlət siyasətinin başlıca prioritetlərindən biri olan milli məsələnin həlli artıq tarixi reallığa çevrilib. Bu tarixi nəticələrin əsasında isə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi və Prezident İlham Əliyev tərəfindən müasir dövrün çağırışlarına uyğun şəkildə davam etdirilən dövlətçilik siyasəti dayanır.

Bu baxımdan, Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması Azərbaycanın sonrakı siyasi tarixində mühüm mərhələ təşkil edir. 1992-ci il noyabrın 21-də Ulu Öndərin sədrliyi ilə Naxçıvanda keçirilən YAP-ın təsis qurultayı yeni siyasi təşkilatın formalaşması ilə yanaşı, ölkənin gələcək inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşməsi baxımından da mühüm siyasi hadisə kimi xarakterizə olunur. Prezident İlham Əliyev VIII Qurultayda bu tarixi mərhələyə toxunaraq deyib: **“Bizim qələbələrimizin başlanğıc tarixi Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis qurultayında baş verdi. O vaxt cəmiyyətimizin cəsarətli insanları, mütərəqqi insanlar, Azərbaycan dövlətinin taleyini düşünən insanlar Ulu Öndər Heydər Əliyevin ətrafında birləşmişdilər. 1992-ci ilin noyabrında Naxçıvanda keçirilmiş Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis qurultayı faktiki olaraq qələbələrimizə yol açmışdır. Bu, bir ictimai sifariş idi”**.

Bu fikirlər partiyanın keçdiyi tarixi yolu Azərbaycanın sonrakı siyasi inkişafı ilə əlaqələndirən yanaşmanı ortaya qoyur. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi siyasi kursun sonrakı dövrdə Prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilməsi ölkənin qarşısında yeni siyasi və strateji hədəflərin formalaşmasına zəmin yaradıb.

Ərazi bütövlüyünün və suverenliyin bərpası ilə Azərbaycanın qarşısında yeni mərhələnin qapıları açılıb. Bu mərhələdə əldə olunmuş nəticələrin qorunması ilə yanaşı, yeni inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi əsas vəzifələrdən birinə çevrilib. Məhz bu reallıq Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayının mahiyyətini əvvəlki qurultaylardan fərqləndirən əsas amillərdən biridir. Böyük tarixi məqsədə nail olunması qarşıya yeni vəzifələr qoyur, Azərbaycanın inkişaf gündəmini daha geniş və strateji hədəflərlə zənginləşdirir.

Bu baxımdan, VIII Qurultayda Prezident İlham Əliyevin nitqi Azərbaycanın zəfərdən sonrakı inkişaf mərhələsinin əsas istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından xüsusi diqqət çəkir.

Qurultayın əhəmiyyətini müəyyən edən əsas məqamlardan biri də onun Azərbaycanın yeni ictimai-siyasi və geosiyasi reallıqları şəraitində keçirilməsidir. Əgər VII Qurultay 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan Zəfərdən cəmi bir neçə ay sonra yeni reallıqların formalaşdığı mərhələdə keçirilmişdisə, VIII Qurultay artıq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tam bərpa

olunduğu yeni tarixi şəraitdə baş tutub. İki qurultay arasındakı dövr Azərbaycanın keçdiyi siyasi və tarixi yolun miqyasını göstər-məklə yanaşı, qarşıdakı mərhələdə dövlətin və cəmiyyətin qarşısında dayanan yeni vəzifələrin mahiyyətini də ortaya qoyur.

Prezident İlham Əliyevin çıxışında irəli sürülən əsas tezlərdən biri qalib Azərbaycanın qarşısında duran prioritetlərin əldə edilmiş nəticələrin dönməzliyini təmin etmək, təhlükəsizlik imkanlarını genişləndirmək, iqtisadi gücü artırmaq və yeni geosiyasi reallıqda rolunu daha da möhkəmləndirməkdən ibarət olmasıdır.

Bu baxımdan, təhlükəsizlik məsələsinin dövlət siyasətində ön planda qalması təsadüfi deyil. Dünyada geosiyasi qarşıdurmalara genişlənməsi, müxtəlif regionlarda müharibələrin davam etməsi və beynəlxalq münasibətlər sisteminə qeyri-müəyyənliyin artması göstərir ki, hərbi güc dövlətlərin təhlükəsizliyinin əsas dayaqlarından biri olaraq qalır. Azərbaycan üçün isə bu məsələ həm də tarixi təcrübə ilə bağlıdır. Otuz il ərzində yaşanan işğal və onun ağır nəticələri müdafiə qabiliyyətinin yüksək səviyyədə saxlanılmasını strateji zərurətə çevirib.

Prezident İlham Əliyevin **“Hər zaman, hər gün onlardan 10 qat güclü olmalıyıq”** fikri də məhz bu yanaşmanın mahiyyətini ifadə edir. Burada söhbət mümkün təhdidlərin qarşısını əvvəlcədən almağa imkan verən çəkindirici gücün formalaşdırılmasından gedir. Sülhün qorunmasının mühüm

şərtlərdən biri də dövlətin müdafiə imkanlarının etibarlı səviyyədə saxlanılmasıdır.

Müasir təhlükəsizlik anlayışı isə artıq yalnız tank, raket və ordu ilə ölçülmür. İnformasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı fonunda ideoloji və informasiya təhlükəsizliyi də milli təhlükəsizliyin ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Cəmiyyətə yönələn informasiya təsirləri, dezinformasiya və kibernetik hücumlar sərhəd tanımır. Buna görə də təhsilli, bilikli və informasiya baxımından hazırlıqlı cəmiyyət dövlətin təhlükəsizlik sisteminin mühüm dayağıdır.

Prezidentin nitqindəki **“Xalqımız nə qədər təhsilli, bilikli, savadlı olarsa, o qədər də bax, bu yalınlara, bu şeyilərə, zəhərlə dolu olan bu ideoloji təxribatlara uymayacaq”** fikri də bu reallığa diqqət çəkir. Deməli, qarşıdakı mərhələdə milli təhlükəsizliklə təhsil, informasiya siyasəti və vətəndaş məsuliyyəti arasındakı əlaqənin daha da gücləndirilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycanın xarici siyasətində də yeni mərhələnin xüsusiyyətləri aydın görünür. Ərazi bütövlüyünün bərpasından sonra ölkəmizin diplomatik gündəliyi daha çox qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın genişləndirilməsinə yönəlib. Azərbaycan enerji, nəqliyyat, ticarət, investisiya, təhlükəsizlik və regional əməkdaşlıq kimi çoxsaylı istiqamətlər üzrə fəal siyasət yürüdür.

Çin və ABŞ kimi qlobal güclərlə strateji tərəfdaşlığın inkişaf etdirilməsi, Mərkəzi Asiya ilə əlaqələrin dərinləşdirilməsi, D-8-ə üzvlük, Avropa ölkələri ilə strate-

ji tərəfdaşlıq münasibətləri ölkəmizin xarici siyasətinin çoxşaxəli xarakterini göstərir. Bu siyasətdə müxtəlif tərəflərlə əməkdaşlıq imkanlarının qorunması ilə yanaşı, milli maraqlardan çıxış etmək əsas istiqamətlərdən biri kimi diqqət çəkir.

Prezident İlham Əliyevin **“Biz isə heç bir düşərgəyə qoşulmuruq və qoşulmayacağıq, bu bizə lazım deyil”** fikri də Azərbaycanın xarici siyasətdə müstəqil xətti qorumaq yanaşmasını ifadə edir. Qlobal rəqəbatın və geosiyasi qarşıdurmaların artdığı bir dövrdə müxtəlif güc mərkəzləri ilə münasibətlərin inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın diplomatik imkanlarını genişləndirən amillərdən biri kimi çıxış edir.

Prezident İlham Əliyev bunu belə ifadə edib: **“Xarici siyasəti biz elə qururuq və bundan sonra da qurmalıyıq ki, heç kim bizim işimizə müdaxilə etməsin. Bizə heç kimin köməyi də lazım deyil, himayədarlığı da lazım deyil. Bizə lazım olan vaxtda bizə heç kim kömək etməyib. Bir milyon qaçqınımız olanda heç kim bizə əl uzatmayıb. Nə almışıqsa, pulla almışıq. O cümlədən bütün silahları da pulla almışıq, özü də dünya qiymətinə – son gülləyə qədər. Mən sizə tam məsuliyyətlə deyirəm, Ali Baş Komandan kimi, bütün bu məsələlərə rəhbərlik edən şəxs kimi”**.

Həyata keçirilən siyasətin davamlılığı isə təbii olaraq iqtisadi gücdən asılıdır. Çünki siyasi müstəqilliyin mühüm dayaqlarından biri iqtisadi müstəqillikdir.

Zəfərin yaratdığı yeni reallıqlar:



Azərbaycanın qarşısında duran strateji hədəflər

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin **“İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir”** fikri də bu həqiqəti ifadə edir.

Bu baxımdan, xarici borcun aşağı səviyyədə olması, valyuta ehtiyatlarının artırılması, investisiyaların cəlb edilməsi və enerji gəlirlərinin iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafına yönəldilməsi Azərbaycanın maliyyə dayanıqlılığını möhkəmləndirən amillərdəndir. Xüsusilə investisiya məsələsi qarşıdakı mərhələdə daha böyük əhəmiyyət qazınır. Azərbaycan artıq yalnız enerji resursları ilə maraq doğuran ölkə kimi deyil, nəqliyyat, logistika, bərpa olunan enerji, sənaye və digər sahələrdə investisiya imkanları təqdim edən məkan kimi də mövqelərini gücləndirməyə çalışır.

ləndirməyə çalışır.

Bu dəyişiklik iqtisadiyyatın şəxələndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Enerji amili isə yaxın gələcəkdə də Azərbaycanın iqtisadi və geosiyasi imkanlarının əsas elementlərindən biri olaraq qalacaq. Qlobal enerji bazarında qeyri-sabitliyin artdığı bir dövrdə Azərbaycanın enerji resurslarına malik olması ölkənin strateji əhəmiyyətini artırır. Burada əsas məsələ mövcud resurslardan əldə olunan üstünlüklərin uzunmüddətli və dayanıqlı iqtisadi inkişaf üçün səmərəli istifadəsidir.

Nəqliyyat sahəsində qarşıya qoyulan hədəflər də Azərbaycanın coğrafi mövqeyinin iqtisadi üstünlüyə çevrilməsi baxımından diqqət cəkir. Orta Dəhliz və Şimal-Cənub marşrutlarının inkişafı ölkəni yalnız tranzit məkanına

deyil, regionlararası iqtisadi əlaqələrin mühüm halqasına çevirə bilər. Dövlət başçısının qeyd etdiyi kimi, tranzit yükdaşımalarının həcmnin orta müddətdə 30 milyon tona çatdırılması hədəfi bu strategiyanın miqyasını göstərir.

Beləliklə, enerji və nəqliyyat Azərbaycanın yeni geoiqtisadi modelinin mühüm sütunlarına çevrilir. Enerji resursları ölkənin beynəlxalq tərəfdaşlıq imkanlarını artırır, nəqliyyat dəhlizləri Azərbaycanın coğrafi mövqeyini siyasi və iqtisadi üstünlüyə çevirmək üçün yeni imkanlar yaradır.

Prezident İlham Əliyevin qurultaydakı çıxışında diqqətə cəkdüyü zəfərdən sonrakı mərhələnin digər mühüm istiqaməti Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpasıdır. Bölgənin yenidən iqtisadi həyata qaytarılması, əhalinin doğma yurdları

na qayıtması, yeni istehsal və xidmət sahələrinin yaradılması Azərbaycanın uzunmüddətli inkişaf strategiyasının tərkib hissəsidir.

Artıq bu ərazilərdə 96 min insanın yaşaması, işləməsi və təhsil alması, bölgələrin inkişafına 28 milyard manat vəsait ayrılması, 48 yaşayış məntəqəsində keçmiş məcburi köçkünlərin məskunlaşması Böyük Qayıdış prosesinin miqyasını göstərən mühüm göstəricilərdir. Növbəti mərhələdə əsas məsələ qayıdışın miqyasını genişləndirməklə yanaşı, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə davamlı iqtisadi həyatın formalaşdırılmasıdır. Bu isə həmin ərazilərin ölkənin ümumi iqtisadi sisteminə daha sıx inteqrasiyasını tələb edir.

Bütün bu istiqamətlərin ortaq nöqtəsi dövlət gücünün müxtəlif elementlərinin bir-birini tamam-

lamasıdır. Güclü ordu təhlükəsizliyi təmin edir, iqtisadi güc müdafiə imkanlarını möhkəmləndirir, enerji və nəqliyyat layihələri ölkənin geosiyasi əhəmiyyətini artırır, diplomatik əlaqələr beynəlxalq imkanları genişləndirir, təhsil və informasiya savadlılığı isə cəmiyyətin daxili dayanıqlılığını gücləndirir.

Prezident İlham Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı çıxışından irəli gələn əsas mesajlardan biri də budur ki, Azərbaycanın qazandığı Zəfər yalnız keçmişin möhtəşəm tarixi hadisəsi kimi deyil, gələcəyin siyasi, iqtisadi və sosial inkişafını müəyyənləşdirən strateji üstünlük kimi qorunmalı və daha da möhkəmləndirilməlidir.

Çünki əldə olunan Qələbənin davamlılığı yalnız hərbi qüdrətlə deyil, güclü iqtisadiyyat, dayanıqlı dövlət institutları, çevik və prinsiplə diplomatiya, informasiya təhlükəsizliyi, yüksək insan kapitalı və cəmiyyətin həmrəyliyi ilə təmin olunur.

Bu baxımdan, VIII Qurultayda müəyyənləşdirilən istiqamətlər zəfərdən sonra Azərbaycanın qarşısında açılan yeni mərhələnin mahiyyətini, gələcək inkişaf prioritetlərini və əldə olunmuş tarixi nəticələrin necə qorunub daha böyük gücə çevriləcəyini müəyyənləşdirən siyasi strateji çərçivə kimi çıxış edir.

Söhbət ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin etmiş Azərbaycanın bu tarixi üstünlüyü iqtisadi qüdrətə, sosial rifahə, texnoloji inkişafa, beynəlxalq nüfuzə və uzunmüddətli dövlət gücünə çevirməsindən gedir.

Beləliklə, tarixi Zəfər Azərbaycan üçün yeni strateji mərhələnin başlanğıcıdır. Bu mərhələdə əsas hədəf döyüş meydanında qazanılmış Qələbəni dövlət idarəçiliyindən iqtisadiyyata, müdafiədən diplomatiyaya, təhsildən insan kapitalına qədər bütün sahələrdə davamlı və çoxşaxəli gücə çevirməkdir. Qarşıda duran əsas vəzifə zəfərin yaratdığı imkanları gələcək nəsillərin təhlükəsiz, güclü və inkişaf etmiş Azərbaycanında davam etdirməkdir. Məhz bu yanaşma zəfərdən sonrakı Azərbaycanın strateji yolunun əsas məzmununu və gələcəyə hesablanmış dövlət siyasətinin başlıca istiqamətini müəyyənləşdirir.

✍️ Nail ƏSGƏROV



Azərbaycan-Mərkəzi Asiya:

yeni geosiyasi reallıqda yüksələn strateji tərəfdaşlıq

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində geosiyasi və geoiktisadi proseslərin sürətlə dəyişdiyi bir vaxtda Azərbaycanla Mərkəzi Asiya dövlətləri arasında əməkdaşlıq yeni məzmun və strateji miqyas qazanır. Bu münasibətlər geniş regional əməkdaşlığın, nəqliyyat və enerji təhlükəsizliyinin, investisiya və ticarət əlaqələrinin, eləcə də ortaq inkişaf perspektivlərinin mühüm dayaqlarından biri kimi çıxış edir. Ötən ildən etibarən Azərbaycanın Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları Məşvərət formatına tamhüquqlu üzv kimi qoşulması isə bu prosesin məntiqi nəticəsi olmaqla yanaşı, regionlararası əlaqələrin gələcək inkişafı üçün yeni imkanlar açıb. Oktyabrın 8-də Türkmənistanın Türkmənbaşı şəhərində keçirilən Azərbaycan Respublikası və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 8-ci Məşvərət görüşündə Prezident İlham Əliyevin çıxışı məhz bu reallıqları bütün istiqamətləri ilə ortaya qoydu. Dövlətimizin başçısının vurğuladığı kimi, Azərbaycanın ötən ilin noyabrında bu formata tamhüquqlu üzv olması tarixi qərardır. Bu qərarın yekdilliklə dəstəklənməsi Azərbaycanın Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə münasibətlərinin hansı səviyyəyə yüksəldiyini nümayiş etdirir. Sitat: **“Keçən ilin noyabrında Azərbaycan Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları Məşvərət formatına tamhüquqlu üzvü oldu. Bu tarixi qərarı yekdilliklə dəstəklədikləri üçün bütün hörmətli həmkarlarıma bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Bu baxımdan, Türkmənistanın və şəxsən hörmətli Qurbanqulu Məlikquliyevich Berdiməhəmmədovun rolunu qeyd etmək istəyirəm. O, ötən ilin avqust ayında məhz burada – Avazada Azərbaycanın bu formatda tamhüquqlu iştirakı təşəbbüsü ilə çıxış etdi”**.



bunun bariz nümunəsidir. Prezident İlham Əliyevin Məşvərət görüşündə də qeyd etdiyi kimi, bu təşəbbüs xalqlar arasında dostluğun və mənəvi yaxınlığın daha bir təzahürüdür. Eyni zamanda Mərkəzi Asiya dövlətlərinin Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinin bərpasında iştirakı region ölkələri arasında həmrəyliyin praktiki ifadəsinə çevrilib.

Ölkəmizin Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə əlaqələrinin iqtisadi ölçüləri də əməkdaşlığın yeni mərhələyə keçdiyini göstərir. Ötən il Azərbaycanın bu ölkələrlə ticarət dövriyyəsinin 50 faizdən çox artması

məhsulların xarici bazarlara çıxarılmasıdır. Prezident İlham Əliyevin Məşvərət görüşündə bu istiqamətdə irəli sürdüyü yanaşma əməkdaşlığın keyfiyyət baxımından yeni mərhələyə keçməsinin vacibliyini ortaya qoyur: ölkələr yalnız bir-biri ilə ticarət etməməli, eyni zamanda birlikdə investisiya qoymalı, istehsal etməli və beynəlxalq bazarlara çıxmalıdırlar.

Azərbaycan-Mərkəzi Asiya əməkdaşlığının strateji əhəmiyyətini müəyyən edən əsas amillərdən biri isə nəqliyyat və logistika imkanlarıdır. Xəzər dənizi bu baxımdan region ölkələri arasında əlaqə-

daha da yüksəltməkdir.

Nəqliyyat əməkdaşlığının rəqəmsal istiqamətlərlə tamamlanması da diqqətçəkən məqamdır. “Rəqəmsal İpək Yolu” layihəsi və Xəzərin dibi ilə fiber-optik xətlərin çəkilməsi istiqamətində görülmə işlər göstərir ki, Azərbaycan-Mərkəzi Asiya əməkdaşlığı yalnız fiziki nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı ilə məhdudlaşmır. Region ölkələri həm də rəqəmsal bağlantıların gücləndirilməsi və yeni nəsil kommunikasiya imkanlarının yaradılması istiqamətində hərəkət edirlər.

Energetika sahəsində əməkdaş-

aparılan birgə işlər regionun gələcək enerji arxitekturasının formalaşmasına mühüm töhfə verə bilər.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikası və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 8-ci Məşvərət görüşündə vurğuladığı kimi, ölkələrdə sülh, təhlükəsizlik, siyasi və iqtisadi sabitlik bütün nailiyyətlərin təməlidir. Bu baxımdan, Azərbaycan-Mərkəzi Asiya əməkdaşlığının perspektivləri yalnız mövcud iqtisadi və nəqliyyat imkanları ilə deyil, regionda formalaşan qarşılıqlı etimad mühiti ilə də şərtlənir. Sabitliyin və qarşılıqlı etimadın möhkəmlənməsi yeni nəqliyyat marşrutlarının inkişafına, investisiya əməkdaşlığının genişlənməsinə və enerji layihələrinin şaxələndirilməsinə əlverişli zəmin yaradır.

Azərbaycan Respublikası və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 8-ci Məşvərət görüşünün tarixi əhəmiyyətini şərtləndirən mühüm məqamlardan biri də 2027-ci ildə Məşvərət görüşünə Azərbaycanın sədrliyinin qəbul edilməsi oldu. Bu qərar ölkəmizin Mərkəzi Asiya ilə əlaqələrinin institusional və strateji baxımdan daha yüksək səviyyəyə çıxarılması, mövcud əməkdaşlıq mexanizmlərinin daha da gücləndirilməsi və yeni təşəbbüslərin irəli sürülməsi üçün əlavə imkanlar yaradır. Respublikamız öz sədrliyi dövründə nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrinin genişləndirilməsi, enerji və investisiya əməkdaşlığının dərinləşdirilməsi, ticarət dövriyyəsinin artırılması, humanitar və mədəni əlaqələrin möhkəmləndirilməsi istiqamətində yeni təşəbbüslərin təşviqinə mühüm töhfə verəcək. Türkmənbaşı görüşündə əldə olunan razılaşmalar isə bu proses üçün mühüm zəmin yaradıb. Azərbaycanın Məşvərət görüşünə sədrliyi ölkəmizin Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə qarşılıqlı etimada, ortaq maraqlara və uzunmüddətli tərəfdaşlığa əsaslanan münasibətlərini daha da möhkəmləndirməklə yanaşı, Avrasiya məkanında əməkdaşlığın inkişafında fəal rolunu gücləndirəcək.

✶ Nail ƏSGƏROV



Vurğulamaq olar ki, Azərbaycan-Türkmənistan münasibətlərinin son illərdə dinamik inkişafı da bu mənzərənin mühüm tərkib hissəsidir. Ötən ildən etibarən ən yüksək səviyyədə beş qarşılıqlı səfərin həyata keçirilməsi siyasi dialoqun intensivliyini və tərəflərin əlaqələri daha da möhkəmləndirməkdə qarşılıqlı iradəsini göstərir. Bu münasibətlərin yalnız siyasi və iqtisadi maraqlarla məhdudlaşmaması isə Azərbaycan-Türkmənistan əlaqələrinə xüsusi məzmun qazandırır. Türkmənistanın Füzuli şəhərində məscid tikintisinə göstərdiyi qardaş dəstəyi

qarşılıqlı iqtisadi maraqların sürətlə genişləndiyini göstərir. Bu gün Azərbaycanda Mərkəzi Asiya ölkələrinin kapitalı ilə 400-dən çox şirkətin fəaliyyət göstərməsi də iqtisadi əlaqələrin artıq institusional və davamlı xarakter aldığını təsdiqləyir. Azərbaycanın Qazaxıstan, Özbəkistan və Qırğızıstanla birgə investisiya fondları yaratması isə əməkdaşlığın yeni mərhələsinin mahiyyətini daha aydın göstərir. Qarşıdakı əsas hədəflərdən biri birgə investisiyaların artırılması, yeni istehsal müəssisələrinin yaradılması, sənaye əməkdaşlığının genişləndirilməsi və birgə istehsal olunan

ləndirici körpü rolunu getdikcə daha da gücləndirir. Azərbaycanın son illərdə liman, aeroport, dəmir və avtomobil yollarına böyük sərmayələr yatırması Mərkəzi Asiyanın Azərbaycan və daha sonra beynəlxalq bazarlarla birləşdirən nəqliyyat imkanlarını genişləndirib. Bu prosesin mərkəzində Orta Dəhliz dayanır. Ötən il Orta Dəhliz üzrə tranzit yükdaşımaların 10 faizdən çox, bu ilin ilk səkkiz ayında isə təxminən, 20 faiz artması marşrutun artan rəqabət qabiliyyətini göstərir. Qarşıdakı mərhələdə əsas məqsəd isə marşrutun səmərəliliyini, sürətini və rəqabət qabiliyyətini

liq da bu strateji mənzərənin mühüm hissəsidir. Azərbaycan Mərkəzi Asiyanın enerji resurslarının beynəlxalq bazarlara çıxarılmasında mühüm tranzit imkanlarına malikdir. Türkmənistan və Qazaxıstandan neftin Azərbaycan ərazisi vasitəsilə nəql olunması və bu daşımaların həcminin artması ölkəmizin regional enerji təhlükəsizliyindəki rolunu daha da gücləndirir. Bununla yanaşı, əməkdaşlığın yeni istiqaməti kimi bərpa olunan enerji xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan arasında “yaşıl enerji” dəhlizinin yaradılması istiqamətində

Prezident İlham Əliyevin müdrik siyasəti illərlə blokadada qalmış Naxçıvanı nəqliyyat qovşağına çevirir

Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi AZƏRTAC-a və Azərbaycan Televiziyasına müsahibə verir

“Əsas vəzifəmiz Prezidentin bütün tapşırıqlarını vaxtında və yüksək keyfiyyətlə icra edərək vətəndaşlarımızın rifahını daha da yüksəltməkdir”

Prezident İlham Əliyevin bu il avqustun 11-də Naxçıvan Muxtar Respublikasına səfəri və ardınca imzaladığı mühüm Sərəncam regionun sosial-iqtisadi həyatında keyfiyyətə yeni inkişaf mərhələsinin əsasını qoyub. Zəngəzur dəhlizinin reallaşması ilə blokadadan çıxaraq beynəlxalq nəqliyyat-logistika və “yaşıl enerji” qovşağına çevriləcək Naxçıvanda müasir infrastruktur qurulur, aqrar islahatlar və yeni idarəetmə modeli ardıcıl şəkildə tətbiq olunur. Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi Ceyhun Cəlilov bölgədə həyata keçirilən strateji layihələr, Naxçıvan şəhərinin Baş Planı və qarşıda duran prioritet məsələlərlə bağlı AZƏRTAC-a və Azərbaycan Televiziyasına eksklüziv müsahibə verir. Həmin müsahibəni təqdim edirik.

– Ceyhun müəllim, müsahibəyə Prezident İlham Əliyevin Naxçıvana son səfərindən başlayaq. Sizcə, bu səfər muxtar respublikanın sosial-iqtisadi inkişafında hansı yeni mərhələnin əsasını qoydu? Dövlət başçısının Naxçıvanla bağlı verdiyi tapşırıqlar və qarşıya qoyduğu başlıca hədəflər nələrdən ibarətdir?

– Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın Naxçıvana səfərinin nəticələrini biz üç əsas istiqamətdə nəzərdən keçirə bilərik. Birincisi, muxtar respublikanın sosial-iqtisadi inkişafı, ictimai-siyasi həyatı, eləcə də təhlükəsizliyi baxımından əhəmiyyətli nəticələrdir. İkincisi, ümumilikdə, ölkə səviyyəsində əldə olunan nəticələr, eləcə də enerji və nəqliyyat infrastrukturunun vahid sistemdə birləşdirilməsi perspektividir. Üçüncüsü isə cənab Prezidentin səfəri zamanı dövlət televiziyasına verdiyi müsahibədə də açıq bəyan etdiyi kimi, regional səviyyədəki nəticədir. Təbii ki, Cənubi Qafqazın və yaxın regionun nəqliyyat-logistika, eləcə də enerji infrastrukturuna muxtar respublikanın töhfəsi baxımından bu səfərin olduqca mühüm nəticələri olub.

Cənab Prezidentin muxtar respublikaya 15-ci səfəri 2021-ci il mayın 10-da – Şanlı Zəfərimizdən sonra Ulu Öndərin doğum günündə baş tutmuşdu. Həmin səfər çərçivəsində tarixi Ordubad şəhərinə səfər edildi, Ordubad Dəmir Yolu Stansiyasında əsaslı yenidənqurma işlərinə baxış keçirildi. Həmin gün dövlət televiziyasına müsahibə verən Prezident İlham Əliyev tərəfindən Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı ilkin anonslar və qətiyyətli fikirlər səsləndirildi. On yeddinci səfər isə məhz həmin səfərin məntiqi davamı idi. Bir naxçıvanlı olaraq biz böyük intizarla növbəti addımları gözləyirdik. Bu, cənab Prezidentin 2025-ci il 8 avqust tarixli Vaşinqton görüşləri nəticəsində əldə edilmiş tarixi nailiyyətdən sonra muxtar respublikaya ilk səfəri oldu. Həmçinin qeyd etdiyim Ordubad bəyanatından sonra həmin fikirlərin artıq icrasının təminlənməsi və növbəti mərhələyə keçid xarakteri daşıyan bir səfər idi.

Muxtar respublikanın sosial-iqtisadi inkişafı istiqamətində cənab Prezidentin səfərinin nəticələri

barədə danışmaq istəyirəm. Naxçıvan Muxtar Respublikasında bir sıra layihələrin təməlqoyma və açılış mərasimləri keçirildi. İstər “yaşıl enerji” layihəsi, istər Sənaye Parkının təməlinin qoyulması, eləcə də yeni hotel kompleksinin və sosial evlərin inşası ilə bağlı təməlqoyma tədbirləri – bunların hər biri növbəti dövrdə icrasını təminləməli olduğumuz yeni tapşırıqlardır. Əlavə olaraq Naxçıvan şəhərində DOST Mərkəzinin açılış mərasimi oldu və bu, muxtar respublika üçün yeni bir mərhələdir. Bu addım məşğulluq, sosial müdafiə və sosial təminat istiqamətləri üzrə vətəndaşlara əlçatan xidmətin göstərilməsi baxımından olduqca vacib idi. Bununla yanaşı, Naxçıvan şəhərinin bütün ictimai nəqliyyat sistemində yenilənmə həyata keçirildi və cənab Prezident elektrobussların təqdimatında iştirak etdi, eləcə də dəmir yolu infrastrukturunu istiqamətində görülən işlərlə tanış oldu.

Ümumilikdə, cənab Prezidentin səfərinin nəticələri yalnız həmin səfərlə məhdudlaşmır. Səfərin ardınca, avqustun 12-də cənab Prezident “Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında” Sərəncam imzaladı. Yeddi istiqamətdə nəzərdə tutulan bu addımlar tamamilə əhali yönümlüdür və Naxçıvan sakinlərinin həyatına birbaşa təsir edən mühüm məsələləri əhatə edir. Ötən illər ərzində cənab Prezidentin diqqət və qayğısı nəticəsində Naxçıvanda əsas infrastruktur artıq tam formalaşdırılıb. Bildirmək istəyirəm ki, son 10 ildə muxtar respublikaya Azərbaycanın dövlət büdcəsindən dotasiya şəklində 3 milyard manat həcmində maliyyə vəsaiti ayrılıb. Məhz həmin vəsaitlər, eləcə də əvvəlki dövrlərdə ayrılmış maliyyə hesabına və cənab Prezidentin tapşırıqları nəticəsində baza infrastrukturunu qurulub.

Cənab Prezidentin səfəri ərafəsində verilən tapşırıqlar, eləcə də səfərin növbəti günü imzalanmış Sərəncam artıq növbəti mərhələdə daha əhatəli növbəti addımları nəzərdə tutur. İlk növbədə, gücü 15,6 MVt olan Tivi Su Elektrik Stansiyasının tikintisi həmin Sərəncamda öz əksini tapıb. 156 min nəfər əhalini və 26 yaşayış məntəqəsini əhatə edən, ümumi uzunluğu 420 kilometr olan 2 kəndlərarası, 5 şəhərdaxili və 10 kənddaxili avtomobil yollarının yenidən qurulması nəzərdə tutulub. Naxçıvan Dövlət Universitetinin tələbələri üçün 1000 yerlik yeni yataqxana kompleksinin tikintisi ilə bağlı tapşırıqlar verilib. Eləcə də 640 yerlik 5 yeni məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin tikintisi ilə bağlı cənab Prezidentin 12 avqust tarixli Sərəncamında müvafiq tapşırıqlar verilib və həmin tapşırıqlar bizim növbəti dövrdə fəaliyyətimizin prioritet istiqamətlərindəndir.

– Siz cənab Prezidentin 2026-cı il 12 avqust tarixli Sərəncamını qeyd etdiniz. Həmin Sərəncama əsasən həm də muxtar respubli-



kada avtomobil yollarının əsaslı təmirinə 70 milyon, şəhərlərarası ictimai nəqliyyat parkının yenilənməsinə isə ilkin olaraq 53 milyon manat ayrılıb. Bildmək istərdim, yeni nəqliyyat sistemində xidmət keyfiyyəti, intervallar və elektron ödəniş məsələləri necə tənzimlənəcək?

– Təbii ki, bu prosesin həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət meyarları var. Kəmiyyət meyarı infrastrukturunun yenidən qurulması və nəzərdə tutulan tədbirlərin vaxtında icrasındır, keyfiyyət isə onun necə idarə olunmasından asılıdır. Nümunə kimi bildirmək istəyirəm ki, Naxçıvan şəhərində ictimai nəqliyyat artıq tamamilə elektrobusslarla təmin olunub. Bu təkcə yeni avtobusların gətirilməsi demək deyil. Azərbaycan Respublikasının müvafiq mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının ölkənin digər regionlarında qurduğu müasir idarəetmə sistemi muxtar respublikada da tətbiq edilir. Yəni vətəndaş artıq “ağıllı” idarəetmə sisteminə malik nəqliyyat xidmətindən istifadə edir: ödənişlər tam nağdsız həyata keçirilir, avtobusların hərəkət intervalları və sıxlığı “ağıllı” sistemlər vasitəsilə tənzimlənir. Bu da birbaşa vətəndaş məmnunluğuna hesablanmış prosesdir. Növbəti mərhələdə isə cənab Prezidentin Sərəncamına uyğun olaraq ictimai nəqliyyatın yenilənməsinin muxtar respublikanın bütün yaşayış məntəqələri arasındakı marşrut şəbəkəsini əhatə etməsi nəzərdə tutulub.

– Nəqliyyat infrastrukturunu Naxçıvanın gələcək inkişafında əsas məsələlərdən biridir. Bu layihələr Naxçıvanın iqtisadi və logistika imkanlarını necə dəyişə bilər?

– Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasi iradəsi və müdrik siyasəti nəticəsində yaranmış yeni reallıq illərlə blokadada qalmış Naxçıvanı artıq nəqliyyat qovşağına çevirir. Körfəzə dəmir yolu ilə yeganə çıxış hazırda məhz Naxçıvan vasitəsilə mümkündür. Cənab Prezident öz mülahibəsində də vurğuladı ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə Naxçıvan Şimal-Cənub və Orta Dəhlizin qovşaq nöqtəsinə çevrilir.

Artıq Zəngəzur dəhlizinin Naxçıvana aid olan hissəsində tikinti işlərinə başlanılıb və cənab Prezident səfəri zamanı həmin layihələrlə tanış olub. Ermənistan sərhədindən Ordubad istiqamətində – Zərəni və Salaməlik stansiyaları arasındakı 7 kilometrlik hissədə tikinti işləri artıq başlayıb və sürətlə davam edir.

Muxtar respublika ərazisində

Zəngəzur dəhlizinin ümumi uzunluğu 194,2 kilometrdir. Burada 10 stansiya və 3 sərnəşin dayanacaq platforması daxil olmaqla yenidənqurma işləri aparılacaq. Dəmir yolu xəttinin Culfa-İran xətti ilə birləşməsi, eləcə də Şimal-Cənub və Orta Dəhlizlərin kəsişməsi məhz Culfa stansiyasında baş verəcək. Cənab Prezidentin apardığı siyasət nəticəsində bir sıra alternativ layihələr muxtar respublikada kəşifir: bura həm Cəbrayıl qovşağından Naxçıvana, oradan da Qərbdə doğru uzanacaq enerji layihələri, həm də Zəngəzur dəhlizi boyunca Naxçıvana və ehtiyac olduqda daha uzaq məsafələrə çəkiləcək fiber-optik xətlər daxildir.

Ən vacib məqamlardan biri isə hazırda inşası tamamlanmaq üzrə olan Ağbənd-Kələlə körpüsü və növbəti mərhələdə Ordubad-Siyahrud körpüsü vasitəsilə Naxçıvana yeni bağlantının yaradılmasıdır. Bu avtomobil yolu Zəngəzur dəhlizinin alternatividir və muxtar respublikanın nəqliyyat infrastrukturunun şaxələndirilməsi deməkdir. Cənab Prezidentin 2023-cü il 5 iyun tarixdə təsdiq etdiyi muxtar respublikanın sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üzrə Dövlət Proqramının müvafiq bəndində Naxçıvan ilə Türkiyə arasında ikinci körpünün tikintisi də öz əksini tapıb və bu istiqamətdə ilkin hazırlıq, geoloji kəşfiyyat işləri aparılmaqdadır.

– Ölkə iqtisadiyyatında aqrar sektorun inkişafı prioritet məsələlərdəndir. Bu baxımdan, muxtar respublikada kənd təsərrüfatının inkişafı, suvarma təminatının yaxşılaşdırılması və fermerlərə dövlət dəstəyinin artırılması istiqamətində hansı planlar mövcuddur?

– Bildirmək istəyirəm ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası aqrar regiondur. Əhalinin 60 faizdən çoxu kənd yerlərində yaşayır, ona görə də aqrar sektorun inkişafı bir nömrəli məsələlərdəndir. Təbii ki, əsas fəaliyyətimiz cari il mayın 25-də cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə keçirilən müşavirədə verilən tapşırıqlar və təsdiq olunmuş Dövlət Proqramında müəyyən edilən hədəflərə nail olmaqdan ibarətdir. Qeyd edilən Dövlət Proqramında və verilmiş tapşırıqlarda müəyyən edilmiş hədəflər muxtar respublikaya da şamil olunur və bu istiqamətdə artıq fəaliyyət planları formalaşdırılıb.

Muxtar respublikanın aqrar sektorunun inkişafına maneçilik törədən başlıca çətinlik su resursları ilə bağlıdır. Bu çətinliyin aradan qaldırılması üçün cari il 21

fevral tarixli Sərəncamla muxtar respublikada su resurslarının səmərəli idarə edilməsinə dair 2026-2030-cu illəri əhatə edən Tədbirlər Planı təsdiq edilib. Bu plan çərçivəsində 42 nasos stansiyası və təzyiqli boru xətti, 22 kanal və 3 özünəmədarli borunun əsaslı təmiri və yenidən qurulması nəzərdə tutulur. Bu tədbirlər 60 min hektar əkinəyararlı torpağın 60 faizini əhatə edir və 40 min hektar sahənin dayanıqlı su ilə təmin edilməsinə nail olunacaq. Artıq bu istiqamətdə işlərə başlanılıb. Cari ildə nəzərdə tutulan layihələrin bir qismi icra olunmaqdadır, müəyyən hissəsinin isə layihələndirmə işləri aparılır. Bu bizim üçün əsas amildir.

Digər amil isə aqrar sektora dövlət dəstəyinin göstərilməsidir. Bildirmək istəyirəm ki, aqrar sektora dövlət dəstəyi sahəsində Naxçıvana fərqli yanaşma mövcuddur və muxtar respublikada bu sektorun inkişafı məqsədilə işğaldan azad olunmuş bölgələrlə birgə fərqli əmsallarla dövlət dəstəyi təmin olunur. İntensiv meyvə bağları, eləcə də bitkiçilik və heyvandarlıq istiqamətində fərqləndirilmiş əmsallar tətbiq edilir. Misal üçün, intensiv üzüm bağlarının hər hektarına Naxçıvanda 12 min 500 manat subsidiya nəzərdə tutulur, hansı ki ölkənin digər rayonlarında bu məbləğ 8000 manat həcmindədir. Superintensiv fındıq bağları yalnız Naxçıvanda subsidiyalasdırılır və dövlət dəstəyi ilə hər hektara 4400 manat, superintensiv armud bağlarına 25 min 200 manat, intensiv alma bağlarına isə 21 min manat subsidiya nəzərdə tutulub.

Ümumilikdə, muxtar respublikada növbəti dövrdə aqrar sektorun inkişafı cənab Prezidentin müəyyən etdiyi tapşırıqlar üzrə aparılacaq. Bura intensiv meyvə bağlarının, intensiv əkinçiliyin, istixanaların sahəsinin, eləcə də heyvandarlıq istiqamətində cins tərkibli heyvanların sayının artırılması, soyuducu anbarların həcmi-nin genişləndirilməsi və bu sahədə dövlət dəstəyinin əhatəsinin artırılması daxildir. Bitkiçilik üzrə isə məhsuldarlığın yüksəldilməsi planlaşdırılır. Əlavə olaraq, arıçılığın subsidiyalasdırılması ilə bağlı yerlərdə tələblər kifayət qədər idi və Aqrar Subsidiya Şurası bu mü-raciətləri nəzərə alıb müvafiq qə-rar verdi. İşğaldan azad olunmuş bölgələrdə və muxtar respublikada arıçılıq istiqamətində arı ailələrinin sayına uyğun subsidiyalasdırılma həyata keçiriləcək.

ardı 5-ci səhifədə

Digər istiqamət isə muxtar respublikada heyvan xəstəliklərindən azad zonanın yaradılması ilə bağlıdır və artıq bu istiqamətdə işlərə başlanılıb. Nəzərdə tutulur ki, muxtar respublikanın bütün ərazisinin heyvan xəstəliklərindən azad zonaya çevrilməsi üçün müvafiq prosedurlar keçirilsin – bütün iribuynuzlu və xırdabuy-nuzlu heyvanların identifikasiyası, vaksinasiyası və müvafiq beynəlxalq təşkilatın rəyləri əsasında bu zona statusu əldə edilsin. Bununla bağlı qarşıya qoyduğumuz hədəf 2028-ci ilə qədər muxtar respublikanın heyvan xəstəliklərindən azad zonaya çevrilməsinə nail olmaqdır. Bu imkan verəcək ki, muxtar respublikanın ət və süd məhsullarını dünya bazarlarına maneəsiz çıxara bilək.

– *Ceyhun müəllim, aqrar sahəyə toxundunuz. Naxçıvanın inkişafından danışırıqsa, mütləq onunun dağ-mədən və metallurgiya sənaye potensialına da toxunmalıyıq. Hətta bununla bağlı yeni layihələr də icra olunur. Maraqlıdır ki, Naxçıvanın sənaye potensialı ilə bağlı yaxın illərdə hansı sahələrə daha çox diqqət ayrılacaq?*

– Muxtar respublikada sənayenin ÜDM-dəki çəkisi 11 faizdir. Cari ilin 8 ayı ərzində 366 milyon manatlıq sənaye məhsulu istehsal olunub ki, bu da ötən ilin müvafiq dövründən, təxminən, 5 faiz artıqdır. İstehsal olunan sənaye məhsulunun 84 faizi qeyri-dövlət, 83 faizi isə emal sektorunun payına düşür. Sənayevə cari ildə 66 milyon manat investisiya qoyulub. Bu, ötən ilin müvafiq dövründəkindən 3 dəfə çoxdur. Sənayenin inkişafı istiqamətində əsas prioritet 310 hektar sahəsi olan, ölkədə sahəsinə görə ikinci böyük sənaye parkı sayılan Naxçıvan Sənaye Parkının qısa müddətdə istismara verilməsidir. Təbii ki, muxtar respublikada başlıca istiqamətlər – aqrar və yeyinti sənayesi, dağ-mədən, yüngül sənaye, tikinti materialları, kimya və metallurgiya sahələridir. Məqsəd növbəti mərhələdə bu sahədə müəssisələrin qurulması və investisiyanın yönəldilməsinə nail olmaqdır.

Xüsusi ilə dağ-mədən sənayesinə toxunmaq istəyirəm. Bununla bağlı cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə müşavirə keçirildi və bildirildi ki, Naxçıvanın mineral resurslar potensialı indiyə qədər əhatəli qiymətləndirilməyib. Ehtimal ondan ibarətdir ki, regionda zəngin resurslar var. İlk olaraq geoloqlar tərəfindən müvafiq siqnallar da əldə edilib. Xüsusi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, Orta-kənd qızıl yatağının ilkin həcmi müəyyənəşdirilib. Göydağ və Başkənd mis yataqları ilə bağlı ilkin məlumatlar əldə olunub. Lakin əhatəli geoloji kəşfiyyat işlərinin aparılmasına zərurət var. Nəsirvaz polimetall təzahür sahəsində də əlavə kəşfiyyat işləri aparılmalıdır. Eləcə də ötən iki il ərzində beynəlxalq qiymətləndiricinin cəlb edilməsi nəticəsində Parağaçay, Qapıcıq və Gümüşlü polimetall yataqlarının ilkin ehtimal olunan ehtiyatları nəzərə alınıb. Bu yataqların əhatəli geoloji kəşfiyyatından sonra zəngin ehtiyatların təsdiqlənəcəyi gözlənilir ki, bu da muxtar respublikada dağ-mədən sənayesinin inkişafına ciddi təkan verəcək. Əlavə olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, 2025-ci il yanvarın 27-də Azərbaycan Respublikasının İqtisadi Şurasında müzakirə olunan mövzulardan biri Naxçıvanda Azad İqtisadi Zonanın yaradılması olub. Bu proses Naxçıvanın inkişaf perspektivlərinə yeni imkanlar açır.



– *Muxtar respublikada əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi, yeni iş yerlərinin açılması, xüsusilə şəhid ailələri, qazilər və həssas əhali qruplarının sosial müdafiəsi istiqamətində hansı addımlar atılır?*

– Son 7 ildə 4 milyondan artıq vətəndaşı əhatə edən, ümumi maliyyə tutumu 7,6 milyard manat olan 5 sosial islahat zərfi Naxçıvanda da tam tətbiq edilib. Əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi və sosial təminat istiqamətində dövlət xidmətlərinin keyfiyyətli göstərilməsi müvafiq qaydada və elektronlaşmış sistemlər vasitəsilə həyata keçirilir. Qanunvericiliklə müəyyən olunan sosial aktiv məşğulluq tədbirlərinin hər biri muxtar respublikada icra edilir. Xüsusi ilə özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində 2017-2026-cı illər üzrə 3362 nəfər aktivlərlə təmin olunub.

Bildirmək istəyirəm ki, aktiv məşğulluq tədbirləri çərçivəsində əməkhaqqının birgə maliyyələşdirilməsi proqramının icrasına muxtar respublikada 2023-cü ildən başlanılıb. Əməkhaqqının birgə maliyyələşdirilməsi həm sahibkarın xərclərinə dövlət dəstəyi göstərir, həm də işsiz şəxslərin göndəriş əsasında məşğulluğunu təmin edir. Məşğulluq istiqamətində əsas prioritet dövlətin qanunvericiliklə müəyyən olunduğu aktiv məşğulluq tədbirlərini təmin etmək, eləcə də sahibkarlığın genişləndirilməsi və yeni iş yerlərinin məhz özəl sektor hesabına açılmasına nail olmaqdır. Təəssüf ki, muxtar respublikanın əmək bazarında və sahibkarlıq mühitində uzun illər blokada nəticəsində özünəməxsus bir ekosistem yaranmışdı – sahibkarlıq mühiti olduqca məhdud formada inkişaf etmişdi. İndiki perspektivlər isə sahibkarlarda böyük inam və ümid yaradır, irimiqyaslı investisiyalar və layihələr gündəlikdədir, onların müzakirəsi aparılır.

Muxtar respublikada bu gün artıq özəl sektorda muzdlı çalışanların sayı 3 il əvvəlki 13 min nəfərdən 17 min nəfərə yüksəlib. Lakin hesab edirik ki, biznesin inkişafı nəticəsində bu göstərici dəfələrlə artmalıdır. Çünki muxtar respublikada dövlət sektorunda çalışanlarla özəl sektorda çalışanlar arasında ciddi disbalans mövcuddur. Bunun da əsas səbəbi uzun illər davam edən məhdudiyyətlər nəticəsində sahibkarlığın zəif inkişaf etməsi olub. Məhz buna görə dövlətin əsas prioriteti aqrar sahənin, sahibkarlığın, sənayenin inkişafı və biznesin mühitinin cəlbəciliyini artırmaqla yeni iş yerlərinin açılmasına nail olmaqdır.

Həssas əhali qrupundan olan sakinlərə dövlət qayğısı ilə bağlı bildirmək istəyirəm ki, şəhid ailələri, müharibədə sağlamlığını itirən vətəndaşlarımız, onların

ailə üzvləri və digər imtiyazlı kateqoriyalardan olan şəxslərin sosial müdafiəsi və təminatı üçün sistemli iş aparılıb. İlk növbədə, qeyd edim ki, imtiyazlı şəxslərin mənzil təminatı sahəsində bu günə qədər muxtar respublikada 400-dən artıq vətəndaşa mənzil təqdim edilib. Qanunvericiliklə mənzil təminatı hüququna malik olan imtiyazlı şəxslər arasında, demək olar ki, artıq növbədə qalan yoxdur. Eləcə də avtomobil təminatı ilə bağlı müvafiq kateqoriyadan olan şəxslərə bu günədək 635 avtomobil verilib və qanunvericiliklə bu hüququ müəyyən edilmiş şəxslər üzrə növbədə heç kim yoxdur.

Bu gün muxtar respublikada 3275 aztəminatlı ailəyə aylıq, ümumilikdə, 1,4 milyon manat ünvanlı sosial yardım ödənilir. Bundan əlavə, məcburi dövlət sosial sığorta vəsaitləri hesabına 46 min pensiyaçıya 26 milyon manat pensiya, 19 min nəfərə isə orta hesabla 7 milyon manatdan artıq müavinət və təqaüd ödənilir. Cari ildə 3 milyondan çox sosial ödəniş həyata keçirilib. Bütün bunları ümumiləşdirəndə muxtar respublikada aylıq sosial ödənişlər, təxminən, 35 milyon manat təşkil edir.

Əlavə olaraq bizim müvafiq altsistemdə gördüyümüz digər göstərici isə muxtar respublikanın ümumi əməkhaqqı fondunun 37 milyon manat olmasıdır.

Bu fakt göstərir ki, dövlət aylıq əməkhaqqı fondu həcmində sosial ödəniş həyata keçirir. Biz bu məsələnin həssaslığını anlayırıq. Bütün kateqoriyalardan olan sosial ödənişlərin vaxtında, qanunvericiliyə uyğun və operativ qaydada təmin edilməsi gündəliyimizdə duran ən vacib vəzifələrdəndir.

– *Naxçıvanın enerji potensialı son illərdə daha çox gündəmədədir. Xüsusilə də “yaşıl enerji” istiqamətində kifayət qədər imkanlar var. Bu imkanlardan istifadə edərək Naxçıvanı enerji ixrac edən bölgəyə çevirmək olarmı?*

– Naxçıvan bu gün özünü elektrik enerjisi ilə təmin edir. Cari ildə muxtar respublikada istehsal və istehlak olunan enerjinin 60 faizi bərpa olunan mənbələr hesabına əldə edilib. Aprelin 24-dən iyulun 10-na qədər muxtar respublikada enerji almaq üçün bir kubmetr də olsun, qaz yandırılmayıb, tələbat yalnız bərpa olunan mənbələrdən ödənilib. Bu, Naxçıvanın bərpa olunan enerji gücünü göstərir. İlk olaraq Naxçıvanın ümumi enerji potensialı 21 min MVT-dən çox qiymətləndirilir. Təbii ki, bu, Naxçıvanda günəşli günlərin sayı, hidrogücün həcmi, Günəş radiasiyasının göstəricilərindən asılıdır. Qarşıdakı hədəf 1000 MVT-a qədər enerji istehsalına nail olunmasından ibarətdir. Lakin bu

enerjinin əldə edilməsi, təbii ki, magistral qoşulmalar tələb edir. Hazırkı vəziyyətdə Cəbrayıl enerji qovşağından Naxçıvan Muxtar Respublikasına 330 kV-luq xəttin çəkilməsi və muxtar respublika boyunca Ordubaddan Sədərək rayonuna qədər, oradan da Türkiyə vasitəsilə Qərbə çıxış imkanları dəyərləndirilir. Artıq muxtar respublikada 330 kV-luq ikidövrəli elektrik verilişi xətlərinin çəkilişi ilə bağlı hazırlıqlara başlanılıb. Naxçıvan şəhəri ərazisində Naxçıvan Çevirici Yarımsansiyasının inşası üçün ilkin hazırlıqlara start verilib. Bu, muxtar respublikanın enerji generasiyasının ölkənin vahid sistemə və ixrac magistrallarına qoşulması məqsədini daşıyır.

Hazırda muxtar respublikada cənab Prezidentin səfəri zamanı tanış olduğu, hər birinin gücü 25 meqavat olan “Şəms 1” və “Qərbi Üfüq” Günəş Elektrik stansiyalarının inşasına başlanılıb. Ümumi gücü 50 MVT təşkil edən bu stansiyaların tikintisi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2025-ci ilin noyabr ayında imzaladığı müvafiq qərarla ayrılmış 688 hektar ərazidə aparılır. Həmin sahədə ilkin mərhələdə 50 MVT gücündə nəzərdə tutulan günəş elektrik stansiyalarının gələcəkdə genişləndirilərək 400 MVT-a çatdırılması hədəflənir.

Əlavə olaraq cənab Prezidentin 12 avqust tarixli Sərəncamında 15,6 MVT gücündə Tivi Su Elektrik Stansiyasının tikintisi də əksini tapıb. Bu stansiya muxtar respublikanın bərpa olunan enerji generasiyasına töhfəsini verəcək. Digər mühüm layihə isə ümumi gücü 36 MVT olan Ordubad Su Elektrik Stansiyasıdır. Hazırda bu layihə üzrə tikinti işləri davam etdirilir. Transsərhəd çayımız olan Araz çayı üzərində yerləşən Ordubad Su Elektrik Stansiyası üzrə müvafiq prosedurlar icra olunur və bu layihə də bərpa olunan mənbələr hesabına əlavə generasiya gücü yaradacaq.

– *Naxçıvan zəngin tarixi-mədəni irsə malikdir. Bu irsin, abidələrin bərpası və gələcək nəsillərə çatdırılması üçün nə kimi tədbirlər görülür?*

– Cənab Prezidentin Naxçıvana səfərində vacib istiqamətlərdən biri də muxtar respublikanın tarixi-mədəni irsinin qorunması sahəsində görülən işlərlə tanış olmaq və növbəti tapşırıqlarını verməkdən ibarət idi. Bu səfər zamanı Naxçıvan şəhərində XII əsr memarlıq abidəsi olan Möminə xatun türbəsinin bərpa və konservasiya işləri ilə tanışlıq oldu. Bu məqsədlə 2025-ci ildə 1 milyon manat, 2026-cı ildə isə 10 milyon manata yaxın vəsait ayrılıb. Növbəti iki il ərzində də bərpa və konservasiya tədbirləri davam etdiriləcək. Bu, olduqca mühüm irsdir – dahi memar Əcəmi Nax-

çıvanının şah əsərlərindən biridir. Qeyd edim ki, cari ildə Əcəmi Naxçıvanının anadan olmasının 900 illiyi qeyd edilir və cənab Prezident bununla bağlı müvafiq Sərəncam imzalayıb.

Bildirməliyəm ki, Prezident İlham Əliyevin cari ilin əvvəlində verdiyi müvafiq tapşırıq əsasında Ordubad Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun mərkəzi hissəsinin bərpası konsepsiyasının hazırlanması və onun əsasında bərpa işlərinin aparılmasına dair tapşırıqlar verilib. Bu məqsədlə tərəfdaş qurumlarla birgə iş aparılır. Həmin konsepsiya çərçivəsində Sərsəhər məhəlləsi və məscidi, Ordubad mədrəsəsi, Ordubad hamamı, Təkeşiyi məscidi, Dilbər, Yuxarı və Aşağı Ambaras məscidləri və digər tarixi abidələrin bərpası nəzərdə tutulur. Bu, muxtar respublikada mədəni irs üzrə qarşımızda duran ən vacib prioritetlərdən biridir. Digər layihə isə Naxçıvan şəhərindəki İsmayıl xan hamamının bərpası və konservasiyasıdır ki, hazırda bu istiqamətdə də işlər görülür.

– *Prezident İlham Əliyev muxtar respublikaya son səfəri zamanı Naxçıvan şəhərinin 2044-cü ildə inkişafına dair Baş Planı ilə tanış oldu. Bu, kifayət qədər uzunmüddətli və böyük hədəfdir. Bu Planın Naxçıvanın simasını dəyişəcək ən mühüm istiqamətləri hansılardır?*

– Yeni Baş Planda kəmiyyət və keyfiyyət elementləri öz əksini tapıb. Kəmiyyət göstəricilərinə gəldikdə, Naxçıvan şəhərinin məskunlaşma ərazisi 1800 hektardan 2600 hektara qədər genişləndiriləcək. Bu, 44 faiz artım deməkdir. Məskunlaşan əhalinin sayı 97 min nəfərdən 130 min nəfərə çatdırılacaq. Yaşayış fondu isə 3,9 milyon kvadratmetrə yüksələcək ki, bu da adambaşına 30 kvadratmetr yaşayış sahəsi deməkdir.

Keyfiyyət göstəriciləri isə bundan ibarətdir ki, adambaşına düşən yaşillıq sahəsi 15 kvadratmetrdən 27 kvadratmetrə çatdırılacaq. Şəhər mobilliyinə yanaşma yeni prinsiplər əsasında formalaşdırılıb. Optimallaşdırılmış və əlçatan nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması məqsədilə küçələrin ümumi uzunluğunun 188 kilometr, mikromobilliyi təmin etmək üçün velosiped zolaqlarının uzunluğunun isə 122 kilometr olması nəzərdə tutulur.

Həmçinin sosial sahə, səhiyyə, təhsil və digər təyinatlı müəssisələrin əlçatanlığı istiqamətində də Baş Planda konkret hədəflər müəyyən edilib. Belə ki, təhsil müəssisələrinin tutumunun 23 min, məktəbəqədər müəssisələrin isə 7 min nəfər olması planlaşdırılır. Şəhərin kəmiyyət göstəricilərinin böyüməsi və müxtəlif istiqamətlərdə inkişafı nəticəsində məşğulluğun 40 faiz artaraq 78 min nəfərə çatacağı gözlənilir.

Ümumilikdə, tarixi abidələr qorunmaqla yanaşı, yaşillıq zolaqları və ekoloji mühit ən yüksək standartlara uyğunlaşdırılacaq. Müasir şəhərsalma prinsipləri, inklüzivlik və hər kəs üçün əlçatanlıq şəhərin yeni Baş Planında əsas amillər kimi nəzərə alınıb.

– *Səlahiyyətli nümayəndəlik institutu ilə bağlı sual vermək istərdim. Nümayəndəliyin fəaliyyətə başlaması ilə idarəetmədə operativlik və şəffaflıq nə dərəcədə artıb, yeni idarəetmə modelinin tətbiqi ilə dövlət qurumlarının fəaliyyətində və vətəndaş-məmur münasibətlərində hansı köklü dəyişikliklər baş verib?*

ardı 6-cı səhifədə

– Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyi cənab Prezident tərəfindən 2022-ci ildə təsis edilib və bu təcrübə həm işğaldan azad olunmuş ərazilərdə, həm də muxtar respublikada nümayəndəlik institutunun tətbiqi nəticəsində həyata keçirilib. Bildirmək istəyirəm ki, səlahiyyətli nümayəndəlik institutu muxtar respublikada müəyyən təkamül prosesi keçib. İlk növbədə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasında müvafiq dəyişikliklər aparılıb və konstitusion islahatlar cari ilin əvvəlində tamamlandı. Muxtar respublikanın statusu qorunmaqla, səlahiyyətli nümayəndəliyin Naxçıvanın idarəetməsindəki yeri Konstitusiyada təsbit edilib.

Ardınca cənab Prezidentin cari il 29 iyun tarixli Fərmanı ilə “Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyi haqqında” Əsasnamə

yə dəyişikliklər edilərək vəzifə və hüquqlar dəqiqləşdirilib. Ümumiyyətlə, muxtar respublikanın idarəetməsində konstitusion islahatlardan sonra səlahiyyət bölgüsünə yenidən baxılıb – həm muxtar respublikanın qanunverici, həm də icra hakimiyyəti orqanları arasında funksiyaların dəqiqləşdirilməsi aparılıb.

Səlahiyyətli nümayəndəlik institutu, ilk növbədə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəaliyyətini muxtar respublikada təmin edən dövlət orqanıdır. Nümayəndəlik daha çox cənab Prezidentin səlahiyyətlərini həyata keçirən dövlət qurumları arasında qarşılıqlı əlaqələndirməni təmin edir, dövlət başçısının muxtar respublikaya dair tapşırıq və göstərişlərinin yerlərdə icrasına nəzarəti həyata keçirir. Eyni zamanda muxtar respublikanın sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi vəziyyəti ilə bağlı cənab Prezidentə mütəmadi məlumatlar və hesabatlar təqdim edir, əhalinin vacib problemlərinin həlli istiqamətində

təkliflər irəli sürür.

Qarşıda duran bu vəzifələrdən irəli gələrək əsas fəaliyyət dövlət orqanlarının bir-biri ilə sıx və qarşılıqlı əlaqədə işləməsini təmin etməkdən, ən başlıcası isə Azərbaycan Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti sisteminə muxtar respublikanın icra orqanlarının inteqrasiyasını həyata keçirməkdən ibarətdir. Şəfəqləşən və operativliyin təmin olunmasında isə səlahiyyətli nümayəndəlik daha çox nəzarətədiçi və əlaqələndirici funksiyaları yerinə yetirir.

– **Müsaibəməzə böyük layihələrdən danışdıq. Bu layihələr sadə insanların həyatına necə təsir edir? Sonuncu sualın ondan ibarətdir ki, Naxçıvan sakini bu inkişafı gündəlik həyatında necə və nə vaxt hiss edəcək?**

– Qeyd edim ki, Naxçıvan sakinləri hər zaman dövlət qayğısı ilə əhatə olunub: həm baza infrastrukturun formalaşması, həm də təhsil, səhiyyə və sosial xidmətlərin tam əlçatanlığı tə

min edilib. Bu gün muxtar respublikada “ASAN xidmət” və DOST mərkəzləri fəaliyyət göstərir, bütün elektron dövlət xidmətləri tam inteqrasiya olunub. Dövlət bu istiqamətdə bütün zəruri tədbirləri görür və görməkdə davam edir.

Təbii ki, hazırkı vəziyyətdə muxtar respublikanın iki əsas istiqamətdə çətinliyi mövcuddur. Bunlardan biri məşğulluqla bağlıdır. Bunun da səbəbləri bəllidir: uzun illər ərzində blokada qalan muxtar respublikada sahibkarlıq zəif inkişaf edib, ölkənin əsas hissəsi ilə əlaqələrin məhdud olması bir sıra məsələlərdə Naxçıvan sakinlərini müəyyən məhrumiyyətlərlə üz-üzə qoyub. İkinci istiqamət isə muxtar respublikada su təminatının təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədardır.

Birinci istiqamət üzrə məşğulluğun artırılması üçün həyata keçirilən tədbirlər, xüsusilə dövlətin sahibkarlığa yaratdığı imtiyaz və güzəştlər yeni iş imkanlarını

formalaşdırır və bu gün artıq müsbət dinamika müşahidə edilir. Su təsərrüfatının yenidən qurulması ilə bağlı isə artıq cari ilin əvvəlində cənab Prezident tərəfindən imzalanmış sərəncamlarla mühüm addımlar müəyyənəşib və muxtar respublikanın, demək olar ki, bütün rayon və yaşayış məntəqələrini əhatə edən Tədbirlər Planı təsdiqlənib.

Əgər makrogöstəricilərə nəzər salsaq görərik ki, cari ildə adam-başına düşən ÜDM 2 faiz artıb, iqtisadiyyata yatırılan ümumi investisiyalar 30 faiz, özəl sektorda isə 40 faizə yaxın yüksəlib. Sənaye və kənd təsərrüfatı istehsalında, təxminən, 5 faiz, pərakəndə ticarət dövriyyəsində isə 1 faiz artım qeydə alınıb. Digər makrogöstəricilər də əhalinin ümumi rifahında müsbət meyillərin getdiyini göstərir. Hazırda əsas vəzifəmiz cənab Prezidentin verdiyi bütün tapşırıqları vaxtında və yüksək keyfiyyətlə icra edərək vətəndaşlarımızın rifahını daha da yüksəltməkdir.

Zəfərdən yeni hədəflərə:

Azərbaycanın siyasi həyatında yeni dönmə başlayır



Ölkənin ən çətin dövründə Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə yaradılan Yeni Azərbaycan Partiyası Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında yeni tarixi mərhələnin başlanğıcını qoyub. Yarandığı gündən dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, ölkənin inkişafına və milli maraqların qorunmasına xidmət edən YAP qısa müddətdə ümumxalq partiyasına çevrilib.

Sovet rejiminin və Kommunist Partiyasının süqutundan sonra yaradılan partiyalar ölkəni düşüdü ağır iqtisadi, siyasi, mədəni böhrandan nəinki qurtara bilmədi. Əksinə, ölkədə hakimiyyət böhranı, idarəçilikdə pərakəndəlik, iqtisadi çətinliklər və ictimai-siyasi sabitsizlik hökm sürürdü. Azərbaycanın gələcəyindən narazı olan ziyalılar və tanınmış şəxslər ölkəni bu ağır vəziyyətdən çıxara biləcək siyasi qüvvənin yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etdilər. Onlar xalqın sınammış lideri Heydər Əliyevin şəxsiyyəti ətrafında birləşdilər.

1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvan şəhərində Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis konfransının keçirilməsi Azərbaycanın siyasi tarixində mühüm hadisə oldu. Həmin dövrdə partiyanın Bakı şəhərində təşkilatlanmasına imkan verilmədiyindən ölkənin müxtəlif bölgələrindən gəlmiş 550-dən artıq nümayəndənin iştirakı ilə keçirilən konfransa Naxçıvan ev sahibliyi etdi. Ulu Öndər həmin günü belə xatırlayırdı: **“Biz 1992-ci ilin şaxtılı bir günündə, istilik olmayan bir zaldə, Naxçıvan Dövlət Teatrının binasında paltoda və çoxları papaqda oturaraq ilk konfransımızı keçirdik. Üşüyürdük, əlimizi əlimizə sürtürdük. Amma iradə-**

miz yüksək idi, iradəmiz güclü idi. Gələcəyə çox nikbinliklə baxırdıq... Məni sevindirən odur ki, ağır şəraitdə Naxçıvanda keçirdiyimiz konfrans ölkənin və partiyanın böyük inkişaf yolunu təmin etdi”.

Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması həmin dövrün mürəkkəb ictimai-siyasi realitələrinin məntiqi nəticəsi idi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə formalaşan və demokratik prinsiplərə söykənən siyasi təşkilat 30 ildir, dövlətimizə, xalqımıza, ən yeni dövrdə şanlı dövlətçilik tariximizin yazılmasına ləyaqətli xidmət edir. Sosial sifariş olaraq meydana atılan Yeni Azərbaycan Partiyası ölkəmizdə qurtuluş və tərəqqinin simvolu kimi qəbul edilməklə bərabər, həm də Azərbaycan vətəndaşlarının mütləq əksəriyyətinin siyasi istinad mənbəyidir.

Yeni Azərbaycan Partiyası güclü liderin ətrafında yaranmış partiyadır. Partiyanın yarandığı dövrə nəzər salanda görürük ki, zəngin dövlətçilik və idarəetmə təcrübəsinə malik olan, ömrünü və bütün fəaliyyətini öz xalqına və dövlətinə xidmətə həsr edən bir şəxsiyyətin – Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasına rəhbərlik etməsi partiyamıza olan inam, etimad və dəstəyi artırır. Yeni Azərbaycan Partiyasının fəaliyyəti ölkə xilaskarı Heydər Əliyevin siyasi xətti olaraq qəbul edilirdi. Bu səbəbdən Yeni Azərbaycan Partiyası qısa müddət ərzində ümumxalq partiyasına çevrildi, Azərbaycanın tərəqqisi yolunda fəaliyyətini uğurla davam etdirərək ölkəmizin möhtəşəm nailiyyətlər əldə etməsinə fundamental töhfələr verdi.

Yeni Azərbaycan Partiyasının qısa müddətdə xalqın sevimli partiyasına çevrilməsinin tək səbəbi var idi – xalqın partiyanın sədrinə olan sevgisi və inamı. Çünki zaman göstərdi ki, xalq xilaskarına – dahi lider Heydər Əliyevə arxalanmaqla, onun ətrafında sıx birləşməklə öz gələcəyini təmin etmiş oldu. 1993-2003-cü illərdə Azərbaycanda elə bir sahə olmadı ki, diqqətdən kənarda qalsın. Ulu Öndər ölkə həyatında baş verən bütün problemlərə həssaslıqla yanaşdı və onların həllinə çalışdı. Bir zamanlar xəyal edilən nəhəng iqtisadi layihələr həyata keçirildi. Dövlət, ordu quruculuğu sahəsində ciddi işlər görüldü. Azərbaycan beynəlxalq arenaya çıxdı. Xarici ölkələr, beynəlxalq təşkilatlar məhz Ulu Öndərin siyasi nüfuzuna arxalanaraq müxtəlif sahələrdə Azərbaycan ilə əməkdaşlığa başladılar.

Təbii ki, dövr dəyişir, qarşıya yeni vəzifələr qoyulur. Prezident İlham Əliyevin dövlət başçısı kimi fəaliyyətə başladığı ilk gündən qarşıya qoyduğu əsas prioritet məsələlərdən biri ən müasir təcrübənin Azərbaycanda bütün sahələrdə tətbiq edilməsi və ölkəmizin bütün sahələrdə qazandığı təcrübə ilə dünyaya nümunə olması idi. Məhz bu çağırışların reallıqda öz əksini tapması son illərin davamlı uğurlarını, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə təqdir olunan inkişaf modelini şərtləndirən əsas amillər sırasında oldu. Azərbaycan xalqının Prezident İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşməsi, həyata keçirilən siyasəti dəstəkləməsi, gələcəyə böyük inamla addımlaması Yeni Azərbaycan Partiyasına olan inam və məhəbbəti gücləndirdi.

Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri, Prezident İlham Əliyev Ümummilli Lider Heydər Əliyevin yaratdığı inkişaf konsepsiyasını yeni dövrün realitələrinə uyğun şəkildə daha çevik, özünəməxsus və müasir idarəetmə platforması kimi formalaşdırdı. Azərbaycanın siyasi lideri idarəçilik fəlsəfəsinin yeni komponentlərini yaratmaqla dövlət aparatı sisteminə ən mükəmməl və demokratik meyarlara əsaslanan unikal bir idarəetmə formulu müəyyən etdi. Son illərdə Azərbaycanın bütöv-

lükədə inkişafı, əldə etdiyimiz uğurlar Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri cənab İlham Əliyevin yorulmaz, fədakar fəaliyyəti, onun cəsarəti və eyni zamanda uzaqgörənliyi sayəsində mümkün olub.

Azərbaycan ötən dövr ərzində kifayət qədər tarixi uğurlar əldə edib. Bu uğurlar həm iqtisadiyyat, həm sosial sahədə, eyni zamanda Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun artması sayəsində əldə edilib. Eyni zamanda bu uğurlar içərisində ölkədə əldə edilmiş milli birlik və birliyin nəticəsində uzun illər ərzində işğal altında olan torpaqlarımızın azad olunmasını xüsusilə vurğulamaq lazımdır.

Bütün dövlətlərdə hakimiyyətdə olan siyasi partiyaların qəbul etdiyi qərarlar ölkənin siyasi həyatına birbaşa təsir edir. Bu baxımdan, Yeni Azərbaycan Partiyasının 5 mart 2021-ci il tarixdə keçirilən VII Qurultayı təbii olaraq ölkə ictimaiyyətinin diqqət mərkəzində idi. Vətən müharibəsindəki Şanlı Qələbədən sonra və ölkədə aparılan islahatlar fonunda qurultayın baş tutması ölkənin gələcək inkişafı baxımından önəmli hadisə sayılırdı. Hakim partiyanın budəfki qurultayı da vacib qərarların qəbul edilməsi ilə yadda qaldı. Partiyanın yeni Nizamnaməsi qəbul olundu, 40 nəfərdən ibarət tərkibdə İdarə Heyəti seçildi, 6 siyasi partiyadan Yeni Azərbaycan Partiyasına qoşulmasına dair qərar qəbul edildi. Bununla da ölkənin siyasi həyatında tamamilə yeni bir strategiyanın əsası qoyuldu.

Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, Prezident İlham Əliyevin 2 oktyabr 2026-cı ildə YAP-ın VIII Qurultayındakı dərinhəzmunlu və program xarakterli çıxışı ölkəmizin növbəti dövrdəki inkişaf strategiyasını, milli təhlükəsizlik prioritetlərini və ideoloji dayaqlarını müəyyən edən yeni konseptual yanaşma kimi çıxış edir. Dövlətimizin başçısının nümayiş etdirdiyi bu strateji baxış təkcə partiyanın deyil, bütövlükdə, Azərbaycanın suverenliyini, siyasi-iqtisadi müstəqilliyini və milli həmrəyliyinə daha da möhkəmləndirmək üçün yol xəritəsi funksiyasını yerinə yetirir. Bu yeni konseptual yanaşma milli

maraqların qorunmasını, müasir çağırışlara adekvat reaksiyanı və gələcək hədəflərə doğru inamlı addımları özündə ehtiva edərək dövlətçiliyimizin sarsılmaz təməlini təşkil edir.

Yeni Azərbaycan Partiyasının qurultayında səslənən mesajların ümumi mənzərəsi də məhz bunu göstərir: Azərbaycanın qarşısında duran vəzifələr artıq yalnız ərazi bütövlüyünün bərpası ilə məhdudlaşmır. İndi isə daha güclü, daha müasir və daha rəqəbatqabiliyyətli Azərbaycan qurmaq mərhələsi başlayır. Zəfər böyük tarixi nəticədir. Lakin əsl məsələ həmin Zəfərin yaratdığı imkanlardan necə istifadə etməkdir. Azərbaycanın qarşısındakı əsas sual da artıq budur: növbəti onilliklərdə bu siyasi, hərbi və iqtisadi potensial hansı yeni uğurlara çevriləcək? Yeni Azərbaycan Partiyasının qurultayında səsləndirilən mesajların mahiyyəti də məhz bundan ibarətdir: Azərbaycan Zəfər mərhələsinə başa vura-raq yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyur.

Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayı bir daha göstərdi ki, bu təşkilat çoxmillətli bir ölkənin, sülhü, sabitliyi, tolerant, ümumbəşəri dəyərləri həyat tərzinə çevirən, müxtəlif xalqların birgəyaşayışına nail olan, tarixlə müasirliyi özündə birləşdirən Azərbaycanın hakim partiyasıdır. Onun başında xalqımızın arxalandığı, inandığı, güvəndiyi, etibar etdiyi, etimad göstərdiyi, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlıların lideri, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev dayanır.

Bu gün İlham Əliyevin həyata keçirdiyi mütərəqqi islahatlar xalq tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Bu da onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycanda bundan sonra da uzunmüddətli, dayanıqlı inkişaf təmin olunacaq. Çünki görülən işlər və Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü qətiyyətli, prinsipial, uzaqgörən siyasət ölkəmizin inkişafının mühüm təminatıdır. 760 mindən çox insanı birləşdirən partiyamızın Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə gələcəkdə daha böyük qələbələr qazanacağı şübhəsizdir.

Arzu ABDULLAYEV
Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədr müavini

Zəngəzur dəhlizi üzərində Culfa

Qədim ticarət yolundan müasir logistika mərkəzinə



Culfa rayonu Naxçıvan Muxtar Respublikasının mühüm strateji nöqtələrindən biridir. Zəngəzur dəhlizinin reallaşmasından sonra əhəmiyyətinin daha da artacağı gözlənilən Culfa tarixən İpək Yolu üzərində mühüm ticarət qovşaqlarından biri olub. Hazırda Naxçıvanın inkişaf etmiş rayonlarından biri kimi Culfa həm mövcud nəqliyyat-logistika imkanları, həm də ölkəmizin Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizindəki mövqeyi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Cənubda Araz çayı, şimal-şərqdə Zəngəzur dağları ilə əhatələnən Culfa rayonu İran və Ermənistanla həmsərhəddir. 926,3 kvadratkilometr əraziyə malik olan rayonda hazırda 48,3 min nəfər əhali yaşayır. Rayon bir şəhər və 22 kəndi özündə birləşdirir. Rayonun iqlimi quru, yayı isti, qışı isə soyuqdur. Ən yüksək zirvəsi Zəngəzur silsiləsində yerləşən, hündürlüyü 3364 metr olan Dəmirli dağıdır. Araz çayı rayonun İranla sərhədinin mühüm hissəsini formalaşdırır, kənd təsərrüfatı üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır. Arazla yanaşı, Əlincə çayı, Bənəniyar su anbarı, mineral və termal su mənbələri rayonun əsas su ehtiyatlarıdır. Xüsusilə Darıdağ və digər mineral su mənbələri müalicə və turizm baxımından mühüm potensiala malikdir.

Naxçıvanı Azərbaycanın əsas hissəsi ilə birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizinin reallaşması Culfanın qarşısında yeni imkanlar açır. Bu imkanların əsasını rayonun tarixi və coğrafi mövqeyi ilə yanaşı, nəqliyyat-logistika sahəsində əvvəlki təcürbəsi də təşkil edir. Keçmiş sovet dövründə lokomotiv deposunun da yerləşdiyi Culfa Dəmir

Yolu Stansiyası Naxçıvanın əsas beynəlxalq dəmir yolu qovşaqlarından biri olub. Buradan mühüm tranzit yüklər daşınıb, Moskva-Tehran sərhəsin qatırı keçib. Ermənistanın başladığı münaqişə nəticəsində bu ölkənin ərazisindən keçən dəmir yolu əlaqəsinin 1992-ci ildə kəsilməsi Culfa stansiyasının əvvəlki dəmir yolu funksiyalarının ciddi şəkildə məhdudlaşmasına səbəb olub. Halbuki hələ 1916-cı ildə açılmış Culfa-Təbriz dəmir yolu xətti Culfanı İranın dəmir yolu sistemi ilə birləşdirərək beynəlxalq ticarət üçün mühüm rol oynayıb. Bakı-Şəhur dəmir yolunun Culfa rayonu ərazisindən keçən hissəsi 27 kilometr təşkil edir. Bu hissədə 3 stansiya – Culfa, Yayı və Dərəşam stansiyaları yerləşir.

Bir əsrdən artıq tarixi olan dəmir yolu infrastrukturunu ilə yanaşı, Culfada formalaşmış avtomobil yolları şəbəkəsi də rayonun gələcək logistika mərkəzi kimi potensialını artırır. Naxçıvan-Ordubad magistralı üzrə Naxçıvandan Culfaya qədər 35 kilometr, Culfadan Ordubada qədər isə 31 kilometr yol olmaqla, toplamda 66 kilometr, həmçinin rayondaxili xətlərdə, ümumilikdə, 137 kilometr yaxşı vəziyyətdə olan yollar gələcək logistika qovşağı üçün də əlverişli imkanlar deməkdir.

Rayonun logistika potensialını şərtləndirən əsas infrastrukturlardan biri beynəlxalq statuslu Culfa gömrük postu və sərhəd-keçid məntəqəsidir. Burada

günün 24 saati ərzində Azərbaycan və İran arasında, eləcə də tranzit keçməklə ölkəmizin ərazisindən istifadə edən üçüncü ölkələrə məxsus yük nəqliyyat vasitələrinə və sərhəsinlərə xidmət göstərilir. Zəngəzur dəhlizinin reallaşmasından sonra Culfanın bu sahədəki mövqeyinin daha da möhkəmlənəcəyi gözlənilir. Naxçıvanda istehsal olunan məhsulların daşınması, çeşidlənməsi, qablaşdırılması və anbar əməliyyatlarına qədər vahid logistika zəncirinin formalaşdırılması rayonun iqtisadi imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirə bilər. Bu baxımdan, Naxçıvan-Culfa-Ordubad nəqliyyat xətti ilə daşınan yüklərin həcmının artması Culfanın Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat marşrutlarının kəşşidyi mühüm qovşaqlardan birinə çevrilməsinə imkan verəcək. İran üzərindən beynəlxalq nəqliyyat marşrutlarına, o cümlədən Hind okeanı istiqamətinə çıxış imkanları isə rayonun logistika əhəmiyyətini daha da artırır.

Culfadakı turizm resursları, həmçinin tranzit mövqeyi bu rayonun zəngin tarixi-mədəni potensialından və müalicəvi ehtiyatlardan istifadəyə geniş imkan verir. Naxçıvana gələn turistlər üçün Culfadakı müqəddəs

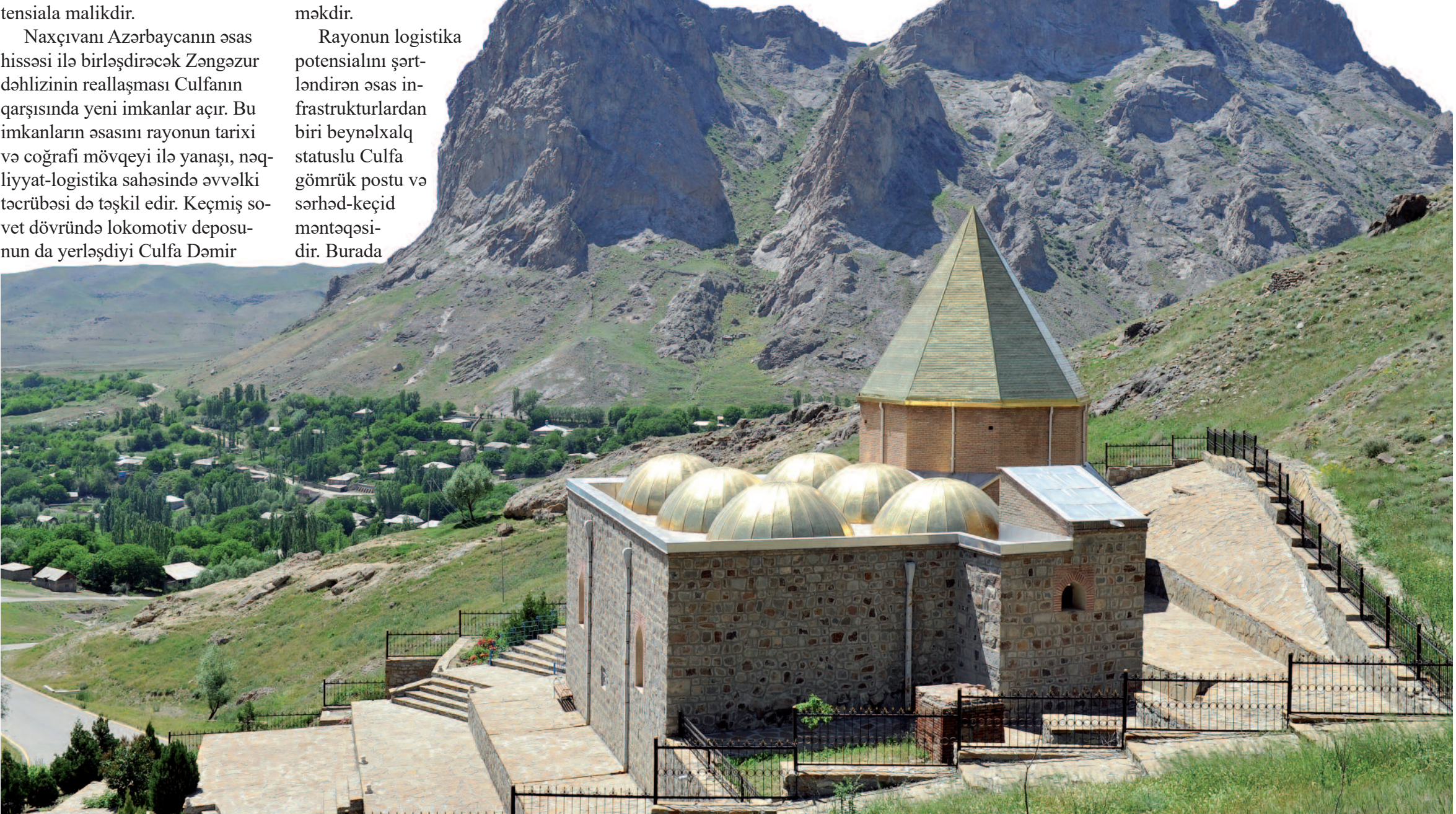
Əshabi-kəhf ziyarətگاهی, Əlincə çayı vadisindəki zəngin tarixi-mədəni ehtiyatlar, tarixə şahidlik etmiş Əlincəqalanının əzəməti, Haçadağın ecazkarlığı və buradakı ekoturizm yüksək dərəcədə turizm cazibədarlığına malikdir. Ümumilikdə, Culfa ərazisində 5 dünya əhəmiyyətli, 62 ölkə əhəmiyyətli və 99 yerli əhəmiyyətli tarixi-mədəniyyət abidəsinin mövcudluğu rayonun turizm potensialının miqyasını göstərir. Hazırda turistlərə xidmət üçün müasir otel və restoran infrastrukturunu geniş olmasa da, rayonun dağ kəndlərində mövcud olan kotteclər ailəvi istirahət üçün müəyyən imkanlar yaradır. Gələcəkdə turizm axınının artması ilə otel, motel, iaşə və digər xidmət sahələrinə tələbatın da yüksələcəyi gözlənilir. Naxçıvan-Culfa-Ordubad, Culfa-Yayı-Dizə-Şurud və Culfa-Ərazin-Bənəniyar-Boyağməd yolları boyunca müşahidə olunan landşaft müxtəlifliyi, zəngin ekosistem və abad nəqliyyat infrastrukturunu da rayonun turizm cazibəsini artırır. Darıdağ mineral su mənbəyi müalicə turizminin inkişafı baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Culfanın logistika və turizm imkanlarının genişlənməsində özəl sektorun da əhəmiyyəti böyükdür. Rayonda sahibkarlıq subyektlərinin mövcudluğu yerli biznesin yeni iqtisadi imkanlardan yararlanması üçün müəyyən baza formalaşdırır.

Zəngəzur dəhlizi ən yeni tariximizin – böyük Qələbəmizin reallığıdır. Naxçıvanın Culfa rayonu isə tarixən daşıdığı tranzit və ticarət missiyasını yeni mərhələdə bərpa etmək imkanının astanasındadır. Bir vaxtlar İpək Yolu üzərində yerləşən Culfa yaxın gələcəkdə yeni nəqliyyat və logistika imkanlarının, eləcə də iqtisadi əlaqələrin mühüm mərkəzlərindən birinə çevrilə bilər. Zəngəzur dəhlizinin reallaşması ilə Naxçıvanın Azərbaycanın əsas hissəsi ilə nəqliyyat əlaqələrinin bərpası Culfanın strateji əhəmiyyətini daha da artıracaq, rayon üçün yeni investisiya, ticarət, turizm və məşğulluq imkanları yaradacaq.

Beləliklə, tarixən yolların kəşşidyi Culfa qarşıdakı mərhələdə təkcə qədim ticarət yolunun xatirəsini yaşadan məkan deyil, müasir Azərbaycanın yeni nəqliyyat-logistika xəritəsində mühüm mövqeyə malik rayon kimi öz yerini daha da möhkəmləndirə bilər.

Əli CABBAROV



Naxçıvanın yeraltı sərvətləri: yeni yataqlardan yeni sənaye imkanlarına

Naxçıvanın Yerin təkində gizlənən zəngin sərvətləri bu gün müasir elmi yanaşmalar və texnologiyalar əsasında araşdırılır. Filiz və qeyri-filiz faydalı qazıntıları ilə zəngin olan muxtar respublikada yeni yataqların axtarışı, mövcud ehtiyatların dəqiq qiymətləndirilməsi və iqtisadi dövriyyəyə cəlb olunması istiqamətində işlər genişləndirilir. Bu istiqamətlər “Azərbaycan Respublikasında dağ-mədən (metal filizləri) və metallurgiya sənayesinin inkişafına dair 2027-2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı”nda da əsas hədəflər sırasında müəyyənəşdirilib.

Dövlət Proqramı çərçivəsində qarşıya qoyulan vəzifələr Naxçıvanın mineral xammal potensialının daha sistemli şəkildə öyrənilməsinə, perspektivli yataqların müəyyənəşdirilməsinə və onların iqtisadi dövriyyəyə cəlb olunmasına yeni imkanlar yaradır. Hazırda bu istiqamətdə aparılan işlərin ünvanlarından biri də Babək rayonunun Xalxal sahəsidir. Burada qara, əlvan və nəcib metalların axtarış-qiymətləndirmə işləri aparılır. Ərazidə həyata keçirilən kernli buruq qazma işləri vasitəsilə filiz cisminin daha dərin qatlarının öyrənilməsi, mineral ehtiyatların tərkibinin müəyyənəşdirilməsi və sahənin perspektivliyinin qiymətləndirilməsi qarşıya məqsəd qoyulub.

Xalxal sahəsində, əsasən, mis, eləcə də yanaşı elementlər kimi qızıl və digər metalların qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulur. Layihə çərçivəsində axtarış marşrutları və yerüstü dağ qazmaları artıq tam həcmdə yerinə yetirilib. Hazırda isə sahənin daha dərin qatlarının öyrənilməsi məqsədilə buruq qazma işləri davam etdirilir.

Naxçıvanda yeraltı sərvətlər barədə vahid məlumat bazası yaradılacaq

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Geologiya və Mineral Xammal Ehtiyatlarından İstifadə Agentliyinin İdarə Heyətinin sədr müavini İlkin Tahirov “Şərq qapısı”na mü sahibəsində bildirib ki, Dövlət Proqramı çərçivəsində muxtar respublikanın mineral xammal ehtiyatlarının müasir üsullarla öyrənilməsi və qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulur. Onun sözlərinə görə, proqram çərçivəsində muxtar respublika ərazisində mövcud ehtiyatların hesablanması, faydalı qazıntı yataqlarının və perspektivli sahələrin müasir geoloji, geokimyəvi, geofiziki və rəqəmsal texnologiyalar vasitəsilə öyrənilməsi qarşıya qoyulan əsas vəzifələrdəndir. Eyni zamanda yataqlar barədə məlumatların vahid və sistemli məlumat bazasında formalaşdırılması da nəzərdə tutulur.

Əldə olunacaq məlumatlar əsasında mineral xammal ehtiyatlarının, eləcə də gələcəkdə öyrəniləcək yataqların resurslarının daha dəqiq qiymətləndirilməsi mümkün olacaq. Bu isə perspektivli yataqların iqtisadi dövriyyəyə cəlb olunmasına, hasilatdan emalə qədər bütün mərhələləri əhatə edən sənaye zəncirinin formalaşdırılmasına zəmin yaradacaq.

İlkin Tahirovun sözlərinə görə,



“Naxçıvan Muxtar Respublikasının 2023-2027-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət

Proqramı”nda da mineral xammal ehtiyatlarının öyrənilməsi və qiymətləndirilməsi ilə bağlı bir sıra mühüm tədbirlər öz əksini tapıb: “Bu istiqamətlərdən biri filiz və qeyri-filiz yataqlarının beynəlxalq qiymətləndiricilərin iştirakı ilə qiymətləndirilməsi və investisiya üçün açılmasıdır. Bu məqsədlə 2024-cü ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi ilə Türkiyə Respublikasının Enerji və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Mədən Tədqiqi və Axtarış Baş İdarəsi arasında müqavilə imzalanıb. Müqavilə çərçivəsində Parağacay molibden, Qapıcıq molibden və Gümüşlü yataqlarında geoloji tədqiqat işlərinə başlanılıb. Ümumilikdə, layihə üzrə 3 min 800 paqometr həcmində buruq qazma işləri aparılıb, 4 mindən çox sınaqlaşdırma həyata keçirilib. Buraya şırım, geokimyəvi və kern sınaqlaşdırma işləri, eləcə də digər kompleks geoloji tədqiqat işləri daxildir.

Aparılmış işlərin nəticələri əsasında yekun hesabatlar hazırlanıb. Qiymətləndirmənin nəticələrinə əsasən hər üç yatağın perspektivli olduğu müəyyənəşdirilib. Növbəti mərhələdə daha dəqiq geoloji-kəşfiyyat işlərinin aparılması və yataqlardakı resursların tam və dəqiq hesablanması məqsəduyğun hesab olunur”.

Ortakənd qızıl yatağının iqtisadi potensialı

Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan digər mühüm istiqamət qara, əlvan və nəcib metalların axtarışı və qiymətləndirilməsi ilə bağlıdır. İlkin Tahirovun sözlərinə görə, bununla əlaqədar 2023-2024-cü illərdə Ordubad rayonunun Nəsirvaz-Ağdərə sahəsində kompleks geoloji tədqiqat işləri aparılıb. Burada buruq quyuları, yerüstü dağ qazmaları və kompleks sınaqlaşdırma işləri həyata keçirilib, nəticədə, ərazidə geoloji tədqiqatlar yekunlaşdırılıb. 2025-2026-cı illərdə isə hə-



min istiqamət üzrə Babək rayonunun Xalxal sahəsində qara, əlvan və nəcib metalların geoloji qiymətləndirilməsinə başlanılıb. Hazırda burada yerüstü dağ qazmaları, buruq quyuları və kompleks sınaqlaşdırma işləri ilə müşayiət olunan geoloji tədqiqatlar davam etdirilir.

“Muxtar respublikada son dövrlərdə kəşf olunmuş və ehtiyatları hesablanmış mühüm yataqlardan biri də Ortakənd qızıl yatağıdır. “AzərGold” QSC tərəfindən yataqda kompleks geoloji-kəşfiyyat işləri aparılıb. Hesablanmış ehtiyatlar yatağın iqtisadi baxımdan səmərəli və əlverişli olduğunu göstərir. Belə ki, yataqda 246 min unsiya çıxarıla bilən qızıl ehtiyatının olduğu hesablanıb. Ümumi layihənin iqtisadi dəyəri isə 1,8 milyard manat həcmində qiymətləndirilib. “Naxçıvanın zəngin



təbii sərvətləri sırasında filiz və qeyri-filiz faydalı qazıntıları xüsusi yer tutur”, – deyər İlkin Tahirov əlavə edib.

Naxçıvanın mineral xammal potensialının öyrənilməsi yalnız yeni yataqların aşkar edilməsi baxımından deyil, həm də mövcud ehtiyatların iqtisadi dəyəri-

nin müəyyənəşdirilməsi və sənaye dövriyyəsinə cəlb olunması baxımından əhəmiyyətlidir. Bu baxımdan, Dövlət Proqramının qarşıdakı illərdə geoloji-kəşfiyyat işlərinə yeni impuls verməsi gözlənilir.

Müasir texnologiyaların tətbiqi, yeni elmi yanaşmaların və innovativ axtarış metodlarının genişləndirilməsi Naxçıvanın mineral xammal potensialının daha dərinə öyrənilməsinə imkan verəcək. Eyni zamanda ehtiyatların dəqiq qiymətlən-



dirilməsi onların səmərəli istifadəsi və investisiya imkanlarının müəyyənəşdirilməsi üçün mühüm baza formalaşdıracaq. Bu proses təkcə yeraltı sərvətlərin üzə çıxarılması ilə məhdudlaşmayacaq. Perspektivli yataqların iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməsi regionda dağ-mədən sənayesinin müasir tələblər əsasında inkişafına, yeni istehsal sahələrinin yaradılmasına və mineral xammalın hasilatından emalına qədər vahid sənaye zəncirinin formalaşmasına şərait yarada bilər. Beləliklə, Naxçıvanın yeraltı sərvətlərinin sistemli şəkildə öyrənilməsi və səmərəli istifadəsi qarşıdakı illərdə muxtar respublikanın sənaye potensialının genişləndirilməsi üçün yeni imkanlar yarada bilər.

✍️ Nail ƏSGƏROV



Təhlükəsiz qida ilə daha sağlam həyata Qəbul olunan Dövlət Proqramı yeni çağırışlara cavab verir

Əhalinin sağlamlığının ən vacib faktorlarından biri qida təhlükəsizliyi. Qida təhlükəsizliyi həm də ölkənin milli təhlükəsizliyinin, əhalinin sosial rifahının təmin edilməsinin mühüm komponentlərindən hesab olunur. İnsanların həyat və sağlamlığının qorunmasında atılan ən mühüm addımlardan biri də onların keyfiyyətli qida məhsulları ilə təmin olunması, eləcə də qida zəhərlənmələri hadisələrinin minimuma endirilməsi istiqamətində kompleks tənzimləmə və nəzarət tədbirlərinin həyata keçirilməsidir. Qlobal iqlim dəyişikliyi, torpaqların degradasiyası və su ehtiyatlarının azalması kimi ekoloji amillər də qida təhlükəsizliyinə təsirsiz ötürür. Bununla belə, biomüxtəlifliyin azalması, urbanizasiya, dəyişən istehlakçı vərdisləri, həmçinin baytarlıq preparatlarının, pestisidlərin və digər kimyəvi maddələrin normadan artıq və nəzarətsiz istifadəsi risklərinin artması yeni yanaşmaların tətbiqini zəruri edir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2026-cı il 10 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2027-2032-ci illər üçün Dövlət Proqramı" da qida təhlükəsizliyinə nəzarətin daha da gücləndirilməsi, eləcə də mövcud problemlərin effektiv və daha çevik həlli baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Mövzu ilə bağlı suallarımızı Naxçıvan Muxtar Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin Qida zəncirinə nəzarət şöbəsinin müdiri Orxan Orucov cavablandırır.

– **Orxan müəllim, xoş gördük. Dünyada ərzaq-istehsalat-təchizat zəncirinin daha da mürəkkəbləşdiyi bir zamanda ölkəmizdə qəbul olunan yeni Dövlət Proqramı,**

şübhəsiz ki, qida təhlükəsizliyinə nəzarət mexanizminin gücləndirilməsinə öz mühüm töhfəsini verəcəkdir.

– Qida təhlükəsizliyinə nəzarət yalnız istehsal olunan məhsulun təhlükəsizliyinin yoxlanılması ilə məhdudlaşan anlayış deyil. Bu, məhsulun istehsalından başlayaraq emalı, daşınması, saxlanması, satışı və istehlakına qədər bütün mərhələləri əhatə edən vahid və davamlı bir sistemdir. Bu gün qida təhlükəsizliyi qarşısında əvvəlki illərlə müqayisədə daha mürəkkəb məsələlər dayanır. İqlim dəyişiklikləri, temperatur dəyişkənliyi, yeni xəstəliklər, antimikrob rezistentlik, qida zəncirinin qlobalaşması, istehlak vərdislərinin dəyişməsi və elektron ticarətin genişlənməsi yeni risklərin meydana çıxmasına səbəb olur. Bu səbəbdən qida təhlükəsizliyinə nəzarət artıq yalnız baş vermiş problemin aşkar edilməsi deyil, riskin əvvəlcədən müəyyənəşdirilməsi və qarşısının alınması prinsipi əsasında qurulmalıdır. 2027-2032-ci illəri əhatə edən Dövlət Proqramı da məhz bu yanaşmanın daha da inkişaf etdirilməsinə və qida təhlükəsizliyinin müasir çağırışlara uyğun şəkildə gücləndirilməsinə istiqamətlənib.

– **Qarşıdakı 5 ili əhatə edən Dövlət Proqramının məqsəd və hədəfləri necə müəyyənləşib?**

– Dövlət Proqramının əsas məqsədi milli qida təhlükəsizliyi sisteminin gücləndirilməsi, qida mənsəli xəstəliklərin və təhlükələrin azaldılması, qida təhlükəsizliyi sahəsində istehlakçıların və sahibkarların məlumatlılığının artırılması, qida təhlükəsizliyinin



təmin olunmasında istehlakçıların ictimai nəzarətinin gücləndirilməsi, qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi, qida istehsalı və emalı prosesində ekoloji cəhətdən təmiz və dayanıqlı metodların tətbiqinin təşviq edilməsi və qida israfının qarşısının alınması üzrə tədbirlər görülməsindən ibarətdir.

Digər mühüm istiqamət sahibkarların qida təhlükəsizliyi sisteminə daha fəal iştirakıdır. Müasir yanaşmada dövlət nəzarəti ilə yanaşı, müəssisənin öz daxilində təhlükələrin müəyyənəşdirilməsi və idarə olunması vacib hesab edilir. Bu baxımdan, HACCP prinsiplərinin tətbiqinin genişləndirilməsi istehsal, emal və ictimai iaşə müəssisələrində təhlükələrin baş verməmişdən əvvəl müəyyən olunmasına imkan verən mühüm mexanizmlərdən biridir. Dövlət Proqramında da HACCP sisteminin tətbiqinin genişləndirilməsi əsas hədəflər sırasında yer alır.

– **Qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsində aktiv rol oynayan laboratoriyaların fəaliyyətini günümüz üçün necə qiymətləndirmək olar?**

– Bəli, qeyd etdiyiniz kimi, qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsində laboratoriya imkanlarının genişləndirilməsi də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Müasir labora-

toriyalar yalnız mövcud problemin aşkarlanmasına deyil, həm də yeni risklərin vaxtında müəyyənəşdirilməsinə xidmət etməlidir. Bunun üçün laboratoriyaların texniki imkanlarının artırılması, yeni müayinə metodlarının tətbiqi və mütəxəssislərin peşəkar hazırlığının gücləndirilməsi nəzərdə tutulur. Dövlət Proqramında da qeyd olunur ki, müasir dövrdə bioloji təhlükələr, yeni və təkrar meydana çıxan patogenlər, artan qlobal hərəkətilik və transsərhəd risklər yüksək biotəhlükəsizlik tələblərinə cavab verən laboratoriya komplekslərinin yaradılmasını strateji zərurətə çevirmişdir. Belə infrastrukturun formalaşdırılması təhlükəli bioloji amillərlə təhlükəsiz şəraitdə işləmək, onların vaxtında aşkar olunmasını təmin etmək, elmi əsaslı qiymətləndirmə aparmaq və fəvqəladə risklərə operativ cavab vermək üçün vacibdir.

– **Görülən tədbirlər istehlakçını məsuliyyətdən azad etmir. İstehlakçı nələrə diqqət etməlidir?**

– Bəli, qida təhlükəsizliyi yalnız dövlət qurumlarının və sahibkarların məsuliyyəti deyil. İstehlakçının da bu sistemdə mühüm rolu var. Məhsul alarkən etiket məlumatlarına diqqət yetirmək, son istifadə tarixini yoxlamaq, saxlanma şərtlərinə əməl etmək və şübhəli məhsullarla bağlı aidiyyəti qurumlara məlumat vermək ümumi təhlükəsizliyə mühüm töhfə verir. Dövlət Proqramında istehlakçıların məlumatlılığının və ictimai nəzarətin artırılması da ayrıca məqsəd kimi müəyyənəşdirilib.

Növbəti illərdə qida təhlükəsizliyinə yanaşmanın əsas xüsusiyyətləri

yötlərdən biri də insan, heyvan, bitki və ətraf mühit sağlamlığının bir-birindən ayrı deyil, vahid sistem kimi qiymətləndirilməsidir. Çünki heyvan sağlamlığında və ya ətraf mühitdə yaranan problem müəyyən mərhələdə insan sağlamlığı və qida təhlükəsizliyi üçün də riskə çevrilə bilər. Bu səbəbdən müxtəlif sahələr arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

– **Dövlət Proqramında Naxçıvan iqtisadi rayonunda dabaq xəstəliyindən azad zonanın yaradılması da hədəflər sırasında.**

– Bəli, Naxçıvan iqtisadi rayonunda dabaq xəstəliyindən azad zonanın yaradılması muxtar respublikada heyvandarlıq təsərrüfatlarının xəstəlik risklərindən qorunması, daxili bazarın yüksəkkeyfiyyətli ət və süd məhsulları ilə təmin edilməsi, eyni zamanda istehsal olunan məhsulların beynəlxalq bazarlara çıxışı imkanlarının genişləndirilməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu istiqamətdə Ölkə Nəzarət Proqramı çərçivəsində mütəmadi epizootoloji monitorinqlərin aparılması, heyvanların identifikasiyası və qeydiyyatının başa çatdırılması, heyvan daşınmalarının Avtomatlaşdırılmış Qida Təhlükəsizliyi İnformasiya Sistemi (AQİS) üzərindən izlənilməsi, kütləvi vaksinasiya tədbirlərinin həyata keçirilməsi və digər zəruri tədbirlər nəzərdə tutulur. İşlərin sistemli şəkildə təşkili məqsədilə müvafiq Tədbirlər Planı təsdiq edilib. Hazırda agentlik tərəfindən aidiyyəti qurumlarla birgə Naxçıvan Muxtar Respublikasının dabaq xəstəliyindən azad zona elan edilməsi istiqamətində hazırlıq işləri davam etdirilir.

– Müsahibə üçün sağ olun.

☞ **Ruhiyyə RƏSULOVA**

Məktəbli uşaqların sağlam qidalanması: əsas prinsiplər



Səhər yeməyi günə düzgün başlanğıcdır

Məktəb dövrü uşağın fiziki, zehni və sosial inkişafının sürətlə davam etdiyi mühüm mərhələlərdən biridir. Bu dövrdə böyümə və inkişaf prosesləri intensiv getdiyindən orqanizmin enerji və qida maddələrinə olan tələbatı artır. Düzgün və balanslaşdırılmış qidalanma uşağın sağlam böyüməsi ilə yanaşı, diqqət, yaddaş, öyrənmə qabiliyyəti, fiziki aktivlik və immunitet sisteminin normal fəaliyyəti üçün də mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Məktəbli uşağın gündəlik qida rasionu yaşına, fiziki aktivliyinə və fərdi xüsusiyyətlərinə uyğun təşkil edilməlidir. Zülallar, yağlar, karbohidratlar, vitaminlər, mineralar və su kifayət qədər və balanslı şəkildə qəbul olunmalıdır.

Uşaq orqanizmi daim inkişaf etdiyindən sümüklərin və əzələlərin formalaşması, sinir sisteminin inkişafı, qan dövranı, immunitet müdafiə və enerji mübadiləsi üçün müxtəlif qida maddələrinə ehtiyac duyur. Bu səbəbdən qidalanmanın yalnız qarın toxluğunu təmin etməsi kifayət deyil. Qida həm də bioloji baxımdan dəyərli və orqanizmin ehtiyaclarına uyğun olmalıdır. Balanslaşdırılmış rasionda tərəvəz və meyvələr, tam taxıllar, zülal mənbələri, süd və süd məhsulları, faydalı yağlar və kifayət qədər maye yer almalıdır.

Məktəbli uşağın gündəlik qidalanmasında səhər yeməyinin xüsusi əhəmiyyəti vardır.

Gecə yuxusundan sonra qəbul edilən qida uşağın gün ərzində enerji ehtiyacının qarşılanmasına və məktəb fəaliyyətinə hazırlanmasına kömək edir. Səhər yeməyində yalnız şirin və yüksək şəkərli məhsullara üstünlük vermək əvəzinə yumurta, pendir, qatıq, yulaf, tam taxıllı çörək, meyvə və digər qida dəyəri yüksək məhsullardan istifadə etmək olar.

Zülal, karbohidrat və yağların düzgün seçimi

Zülallar uşaqların böyüməsi və inkişafında mühüm rol oynayır. Onlar əzələ və digər toxumaların formalaşmasında, ferment və hormonların, həmçinin immunitet sisteminin bir sıra komponentlərinin yaranmasında iştirak edir. Toyuq əti, balıq, yumurta, yağsız ət, süd, qatıq və pendir heyvan mənşəli zülal mənbələridir. Lobyə, mərcimək, noxud və digər paxlalılar isə bitki mənşəli zülalla yanaşı, lif və digər qida maddələri ilə zəngindir.

Karbohidratlar orqanizmin əsas enerji mənbələrindən biridir. Məktəbyaşlı uşaqların fiziki və zehni fəaliyyəti nəzərə alınaraq karbohidrat mənbələrinin düzgün seçilməsi vacibdir. Yulaf, tam taxıllı çörək, bulqur, qəhvəyi düyü və tam taxıllı makaron kimi məhsullar həm kompleks karbohidratlar, həm də qida lifləri ilə zəngindir.

Yağların da uşağın qida rasionunda mühüm yeri vardır. Onlar enerji mənbəyi olmaqla yanaşı, hüceyrələrin quruluşunda iştirak edir və bəzi vitaminlərin mənimsənilməsinə köməklik göstərir. Buna görə yağların tamamilə məhdudlaşdırılması deyil, keyfiyyətli mənbələrə üstünlük verilməsi vacibdir. Xüsusilə yağlı balıq növləri "Omega-3" yağ turşuları ilə zəngindir.

Meyvə və tərəvəzlər gündəlik rasionda

Meyvə və tərəvəzlər vitamin, mineral, qida lifləri və müxtəlif

bioloji aktiv maddələrlə zəngindir. Onların müntəzəm istehlakı uşağın müxtəlif qida maddələri ilə təmin olunmasına kömək edir. Müxtəlifrəngli tərəvəz və meyvələrin rasiona daxil edilməsi məqsədəuyğundur. Yerkökü, brokoli, ispanaq, bibər, pomidor, xiyar, alma, portağal, banan, armud, giləmeyvələr və mövsümi meyvələr gündəlik qidalanmada müxtəlifliyi təmin edə bilər.

Uşaqıq dövründə formalaşan qidalanma vərdisləri gələcək həyat tərzinə də təsir göstərir.

Sümük sağlamlığı və vitaminlər

Məktəbyaşlı uşaqların böyümə və inkişaf dövründə sümük sağlamlığına da diqqət yetirilməlidir. Kalsium sümüklərin və dişlərin formalaşması üçün mühüm mineral maddədir. Süd, qatıq və pendir kalsiumun əsas qida mənbələrindəndir. Bəzi tərəvəzlər, paxlalılar, çərəzlər və digər məhsullar da kalsiumla təmin olunmağa töhfə verə bilər.

D vitamini isə kalsium mübadiləsində mühüm rol oynayır. Günəş şüalarına məruz qalma orqanizmdə D vitamininin sintezinə kömək edir. Yağlı balıq və yumurta sarısı da D vitamininin qida mənbələrindəndir.

Su və qida seçimi

Uşağın gündəlik qidalanmasında kifayət qədər su qəbuluna diqqət yetirilməlidir. Su maddələr mübadiləsi, temperaturun tənzimlənməsi və digər fizioloji proseslər üçün vacibdir. Məktəbə gedən uşağın yanında içməli suyun olması və gün ərzində müntəzəm su içməyə təşviq edilməsi faydalıdır.

Şəkərlə zəngin qazlı və digər şirin içkilərin müntəzəm qəbul edilməsi məqsədəuyğun deyil. Meyvə şirələrinin istehlakı zamanı da onların miqdarına və tərkibinə diqqət yetirilməlidir. Qida liflərinin daha yaxşı təmin olunması baxımından şirələr

əvəzinə bütöv meyvələrə üstünlük verilməsi daha məqsədəuyğundur.

Müasir dövrdə uşaqlar arasında şirniyyat, fast-food, şəkərli içkilər, çipslər və digər yüksək emal olunmuş məhsulların istehlakı geniş yayılıb. Bu səbəbdən yalnız qadağalar qoymaq deyil, uşağa sağlam alternativlər təqdim etmək də vacibdir. Ara qida üçün meyvə, qatıq, uyğun porsiyada çərəz və tam taxıllı məhsullar seçilə bilər.

Uşağın məktəbə apardığı qida gündəlik rasionun mühüm hissəsinə çevrilə bilər. Məktəb üçün qida seçərkən onun qida dəyəri ilə yanaşı, təhlükəsiz saxlanma şəraiti də nəzərə alınmalıdır. Xüsusilə tez xarab olan qidaların saxlanma temperaturuna diqqət yetirilməlidir. Məhsulların hazırlanması, qablaşdırılması və daşınması zamanı gigiyena qaydalarına əməl olunması qida təhlükəsizliyi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Sağlam vərdiş ailədən başlayır

Uşaqların sağlam qidalanma vərdislərinin formalaşmasında ailənin rolu əvəzsizdir. Uşağa yalnız "sağlam qida" demək kifayət etmir. Valideynlərin öz qidalanma davranışı uşaqlar üçün təsirli nümunələrdən biridir. Ailə süfrəsində meyvə və tərəvəzlərin daha çox yer alması, su içmə vərdişinin təşviq edilməsi, yüksək şəkərli və yüksək emal olunmuş məhsulların məhdudlaşdırılması uşağın qida seçimlərinə müsbət təsir göstərə bilər. Uşağı məcbur etməkdənsə, ona müxtəlif sağlam seçimlər təqdim etmək və düzgün qidalanmanı ailə həyatının təbii hissəsinə çevirmək daha məqsədəuyğundur.

Uşaqıq dövründə formalaşan sağlam vərdislər gələcəkdə də insanın həyat tərzinə və sağlamlığına mühüm təsir göstərə bilər.

Səidə BAYRAMOVA
"Naxçıvan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutu"
publik hüquqi şəxsin Elmi araşdırmalar və risk analizi sektorunun müdiri

105 yaşlı söz karvanınınin əbədi yolçuları – Hacı Rəsulov imzası

Naxçıvanda ilk mətbu orqanın yaranması XX əsrin 20-ci illərinə təsadüf edir. “Cavanlar həyatı” qəzetinin nəşrə başlaması ilə Naxçıvanda mətbuat tarixinin əsası qoyuldu. Beləliklə, “Füqəra səsi” daha sonra “Şərq qapısı” adı ilə öz mövqeyini möhkəmləndirən mətbu nəşr günümüzədək uzun və şərəfli bir yol aldı. Azərbaycan mətbuat tarixində öz milli varlığını qoruyub saxlayan tək-tük qəzetlərdəndir “Şərq qapısı”. Düz 105 ildir, yol gəlir. Bu uzun yolçuluqda müxtəlif illərdə adı dəyişsə də, yolu dəyişmədi, usanmadı, tükənmədi. Zamanın rüzgarına tab gətirdi, yıxılmadı. Söz xirdələrinin, qələm əsiqlərinin dəyişməz ünvanı oldu. Ötən yüz beş ildə bu qapını kimlər açdı, bu qapıdan kimlər keçdi, nəsillər bir-birini əvəz etdi. Ən yaxşı ənənələri qoruyub bir-birinə miras ötürdü. Bu gün muxtar respublikada yaşayıb-yaradan qələm sahiblərinin əksəriyyəti “Şərq qapısı” məktəbinə, bu məktəbdə öyrəndiklərinə borcludur. Redaksiyanın arxivində qorunub saxlanılan 20, 30 il əvvəlki qəzet nömrələrini vərəqlədikcə, insanı qərribə bir hiss bürüyür. Texnologiya əsrində qəzet bəzən “öz dövrünü başa vurmuş” kimi görünsə də, əslində, belə deyil. Dövrün tələbinə uyğun olaraq sosial platformalarla müqayisədə arxa plana keçsə də, qəzet bir yurdun tarixini öz səhifələrində qoruyan və gələcəyə daşıyan etibarlı informasiya resursudur. Arxiv rolunu oynayan qəzetdə biz müxtəlif illərə dair fotoları, insanların duyğu və düşüncələrini, yaşam tərzini, şəhər və kəndlərin sosial-iqtisadi vəziyyəti barədə xəbərləri görə bilirik:

Naxçıvan Dövlət Arxivində isə “Şərq qapısı”nın 40-cı illərdən üzü-bəri nömrələri qorunub saxlanılır. Qəzet səhifələri sarılsa da, sanki inadla özündə foto və yazıları qoruyur. Qəzetin keçən əsrin 60-90-cı illərində dərc olunmuş nömrələrini vərəqləyirəm. 5 aprel 1962-ci il tarixli sayında “Gələcək jurnalistlərin səsi” başlığı diqqətimi cəlb edir. Qəzetin bir səhifəsində oxvətli Azərbaycan Dövlət Universitetinin Jurnalistika şöbəsinin tələbələrindən bir qrupunun materialları dərc olunub. Bu imzalar içərisində beşinci kurs tələbəsinin də imzası var. “Kəndimizin sabahı” adlı məqaləsində Şahtaxtı kəndinin tarixindən, qaynar həyatından bəhs edən gənc jurnalistin səsi çox keçmir ki, “Şərq qapısı” qəzetindən eşidilməyə başlayır. Muxtar respublikanın sosial-iqtisadi həyatından, zəhmətkeş insanların əməyindən bəhs edən yazılara “İnşaatçı”, “Bakinskiy raboçiy”, “Respublika” və digər mərkəzi mətbuat orqanlarında da rast gəlinir. Muxtar respublikanın aparıcı mətbu orqanı olan “Şərq qapısı” qəzetində 30 ilə yaxın müddətdə qüsursuz və

səmərəli fəaliyyətinə görə bir neçə dəfə Fəxri fərman və medallarla təltif olunur. Beləliklə, mətbuat tariximizdə bir imza da bərqərar olur – Hacı Rəsulov imzası.

“Bir ömrün tarixi”, “Yanar ürək”, “Ömrünüz duz dağına dönsün”, “Şir biləkli, Fərhad ürəkli”, “Tikinti meydançalarında”, “İşi bacarana tapşırılanda”, “Yollara qayğı gərəkdir”, “Yaralar sağalmayıb”, “Tikintidə dönüş”, “Dəmir-yol inşaatçılarının sevinci”, “Dostluq salnaməsi”, “Çörək növbəsi”, “Sərnişinlər avtobus gözləyir” və digər yazılara baxdıqda müəllifin sadə əmək adamları ilə yanaşı, tənqidi mövzulara da üstünlük verdiyi müşahidə olunur. Tikinti meydançalarının qaynar nöqtələrindən, iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrindən xəbər verən jurnalisti cəmiyyətdəki nöqsanlar da narahat edir, qələmi ilə geriliyə qarşı mübarizə aparır. “Kadr yerində olmayanda”, “Gözdən pərdə asırlar”, “Süründürməçilik”, “Qaynarlıq yoxa çıxıb”, “Binaların təhvilə niyə ləngiyir”, “Geriliyi aradan qaldırmalı” kimi yazılar bu qəbildəndir. Tənqi-

di yazılardan sonra qapımızı döyən çox olurdu. Amma o hər dəfəsində geri göndərər, əqidəsindən dönməzdi. Hətta bir dəfə pəncərəmizin altında təhdid dolu səslər də eşitdim. Onda bərk qorxmışdım (o səslər indi də qulağımdadır). Atam yenə də heç bir reaksiya vermədi, imzasının və peşəsinin xidmətində cəsarətlə dayandı.

Heç xatirimdən çıxmaz. İki böyük çamadan qəzetlə dolu idi. Atam hər dəfə bu çamadanı açar, qəzetin yeni nömrəsini qoyar, bir də sanki xəzinə qoruyurmuş kimi bağlayardı. Demək olar ki, bu proses gündəlik belə davam edərdi. İşdən qayıdandan sonra da masa arxasına keçər, sarı kağızlarla elə hey nə isə yazardı. İşdən yorğun gəlməsinə baxmayaraq, sirdaş olduğu o sarı kağızlara tökülən sözlər isə çamadanı yığılan qəzet səhifələrində yer alardı. Atam o çamadanı yuxusuz gecələrinin zəhmətinin barını və nəhayət, doğma qəzeti – “Şərq qapısı”nı saxlayar, hifz edərdi. Düşünürəm ki, uşaqlıqda insan nəyi görür və təsiri altına düşürsə, o, bi-

lavasitə, ruhuna sirayət edir. Beləcə, ruhum müəllimlikdən çəkib mənə də “Şərq qapısı”na apardı. Uşaqlıqdan oxumasam da, toxunduğum, daim təmasda olduğum və bizim evin bir doğmasına çevrilmiş “Şərq qapısı” indi qapılarını mənim üzümə açmışdı. Böyük söz məktəbinin kəndərindən ilk dəfə əlimdə yazı ilə içəri girəndə çox həyəcanlıydım. Axı mən müəllim idim. Müəllimin bölli auditoriyası var. Amma bu auditoriya daha geniş, daha qarışıq idi. Beləliklə, 2002-ci ildən yazılarımla ara-sıra “Şərq qapısı”nın qonağı oldum. Peşəkar jurnalistlərin çalışdığı qəzet səhifələrində imzamı görmək mənə xoşbəxt edirdi. Beləliklə, sözümlə daha geniş auditoriyaya çatdırmaq şansı qazandım.

Ömürlərinin son gününədək sənətlərini yaşadan sevdalıları gördüm mən: Səxavət Kəngərini, Sevidik Həməyevi, Eldar Əhmədovu, Cəfər Kərimovu, Cəfər Əliyevi, Cəlil Vəzirovu və atam Hacı Rəsulovu. Doğma qəzetimin 105 illiyi ərəfəsində hər birini ehtiramla anırıq.

Sonrakı iş fəaliyyətini Naxçıvan Muxtar Respublikası Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində davam etdirən Hacı Rəsulovun səsi radionun efir dalğalarından eşidilir. Ömrünün 70-ci zirvəsində olmasına baxmayaraq, əzmlə çalışır. Zəhmətkeşliyi, peşəsinə sdaqı ilə xatirələrə köçən Hacı Rəsulovun sənət yolu gənc jurnalistlərə örnək ola bilər. O, seçdiyi sənətini sevdi, şərəfli jurnalist ömrü yaşadı. Xoşbəxt o kəs deyil ki, sənəti ilə özünə şöhrət qazandırsın, xoşbəxt o kəsdir ki, sənətini başqalarına da sevdirə bilsin.

Həm həyatda, həm də sənətdə məhz Hacı Rəsulovun atam olması ilə bu gün fəxr edirəm. Çünki o heç zaman peşəsinə xəyanət etmədi. Sözlün xidmətinə ləyaqətlə dayandı. Vəfatından sonra “Səs” qəzetinin bölgə müxbiri kimi “İmzalar içində” adlı məqaləmi belə bir cümlə ilə bitirmişdim: “Rəsulov imzası mətbuat səhifələrində yenə də görünəcək, amma bu dəfə qələmini şərəf və ləyaqətlə davam etdirəcək yolunun davamçısı qızının imzası ilə”.



105 yaşlı “Şərq qapısı”nı vərəqlədikcə 70-ci illərin saralmış səhifələrində tanış imzalara rast gəlinir. Aralarında tanımadıqlarım da var. Amma yazılarını oxuduqca, həmin qələm sahibini göz önündə canlandırmaq çətin deyil. Çünki qəzetdə imza sahibi olmaq hər əlinə qələm alanın nəsihi olmur. Ustad Mirzə Cəlilil sözləri ilə desək, qələmin müqəddəs vəzifəsi xalqın xoşbəxtliyi yolunda xidmət etməkdir. Bu yolda şərəflə xidmət edənlərdən biri ömrünün 80-ci pilləsində addımlayan qocaman jurnalist Aydın Tarverdiyevlə görüşə tələsirəm. Qəzetimizin növbəti sayını çapa hazırladıqdan sonra fotoqrafımız Səməd Seyidovla birgə 21-ci məhəllədə, yol kənarında yerləşən evin önündə dayanırıq. Aydın müəllim gülürzlə bizi qarşılayıb evinə dəvət edir. İlk olaraq kitab rəfində qoruyub saxladığı qəzetləri göstərir. Səliqə ilə yığılmış həmin qəzetlərdə dərc olunan yazılardan, ötən illərdən danışır.

105 yaşlı “Şərq qapısı”nın 80 yaşlı yol yoldaşı Ömrün 80-ci pilləsindən geriye baxanda

– Etiraf edirəm ki, jurnalist olmaq taleyimi bu qeyri-adi peşəyə bağlamaq heç xəyalıma da gəlməzdi. İndiki kimi yadımdadır, 1962-ci ilin gözəl yaz günlərindən biri idi. Oxuduğum 2 nömrəli məktəbin akt zalı bütünlüklə yuxarı sinif şagirdlərinin ixtiyarına verilmişdi. Həmin gün orada nəğməkar şair İslam Səfərli ilə şagirdlərin görüşü keçirilirdi. Görüşün səhəri günü ədəbiyyat müəllimin Hüseyn Məmmədov mənə yanına çağırıb dedi: “Aydın, sən bizim ədəbiyyat dərnişinin ən fəal üzvlərindənən. Dünənki görüş haqqında “Şərq qapısı”na bir yazı hazırla”. Kərpici vərəqə yazdığım iki səhifəlik yazını qəzetə təqdim etdim. Bir neçə gün sonra sinif yoldaşım Solmaz əlində bir qəzet hay-küylə sinifə girdi: “Uşaqlar, muştuluq! Aydının “Şərq qapısı”nda məqaləsi çıxıb!” Həmin məqalə əl-əl gəzdi. O yazıdan sonra uşaqlar mənim adımla qabağına “müxbir” sözünü əlavə etdilər. Məktəbimizdə keçirilən tədbirlər, görüşlər haqqında yazılar yazmağa başladım. 1965-ci ildə məktəbi bitirdim. İş elə gətirdi ki, sənədlərimi Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinə verməli oldum. Məsahibədən keçə bilmədim. Naxçıvana qayıdıb tikinti idarəsində işə başladım. Qəzetlə əlaqəmi isə kəsmədim. Naxçıvanda aparılan tikintilərdən, qabaqcıl inşaatçılardan yazılar hazırlayıb göndərirdim.

Yoldaşı Zöhrə xanım bizi çay süfrəsinə dəvət edir. Söhbətimizə pürəngi çay süfrəsi arxasında da-

vam edirik. Aydın müəllim deyir ki, həyatda insanın şansı həm də onun qabağına necə adamların çıxmasından asılıdır. İllər keçsə də, unutmadığı hadisəni nəql edir:

– Nahar fasiləsindən qayıdıb işə tələsirdim. Köhnə şərəb zavodunun qabağında əynində qara meşin pencək, şlyapa olan bir kişi qabağıma kəsdi. Dedi: “Mirzə, sən harada işləyirsən?” Dedim, 1 nömrəli məktəb üçün inşa olunan binanın tikintisində. Dedi: “Get öz işinlə məşğul ol. Biz icazə verə bilmərik ki, hər yerindən qalxan yazı yazsın”. Bu adam həmin dövrdə qəzetin məktublar şöbəsinin müdiri idi. Mən həmin gündən yazı yazmağı dayandırdım. Amma qəzetçilik mənim alın yazım imiş. Baş redaktor Rəşid Qazıbəyovun dəvəti ilə redaksiyaya yollandım. Məni qəzetin məsul katibi Sevidik Həməyevlə tanış etdi. Dedi ki, onu da sən kimi tikintidən qəzetə mən dəvət etmişəm. Bu gün qəzetimizin ən gözəl yazarlarından biridir. Beləcə, qəzetdə ilk olaraq korrektorlar şöbəsində fəaliyyətə başladım.

İşlədiyi dövrdə BDU-nun Jurnalistika fakültəsini bitirən Aydın müəllim “Şərq qapısı”nı özü üçün ən böyük universitet, ən böyük müəllim hesab edir.

1981-ci ildə “Sovet Naxçıvanı” və “Sovetskaya Naxçıvan” adı ilə nəşr olunan qəzetin 60 illiyi münasibətilə səmərəli fəaliyyətinə görə təltif olunduğu Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin

Fəxri fərmanını göstərir.

Müəllimlərini ehtiramla xatırlayan müsahibim jurnalistikadan dərs deyən tanınmış pedaqoq və jurnalist Nəsir İmanquliyevin məsləhətinə həmişə qulağında sırğa etdiyini deyir: “Yazılarınızın canı sərlövhənin düzgün seçilməsidir. Bu birinci şərtir. Oxucu sərlövhəni görən kimi yazını oxuyacaq”. Ardınca sərlövhə ilə bağlı xatirəsini bölüşür: 1987-ci il avqustun 19-da qəzetdə dərc olunan “Bir müəssisənin iki sahibi, yaxud yem laboratoriyasında hərc-mərclik” sərlövhəli yazı mənim üçün başağrısına çevrildi. Tənqidi yazı idi. Mənim ünvanıma şər-böhtan dolu yazılar yazıb yuxarı təşkilatlara göndərdilər. Yoxlamadan sonra məlum oldu ki, mən düzüünü yazmışam. Adları çəkilən işçiləri də məhz yazıdan çox sərlövhə narahat edirmiş. Aydın müəllim söhbətin bu yerində “Şərq qapısı”nın tarixindən danışmağa başlayır.

– Fikrimcə, Naxçıvanda mətbuatın inkişafı sahəsində yeni mərhələnin başlanğıcı 2000-ci ilin əvvəllərinə təsadüf edir. Həmin ilin mart ayında Ulu Öndər Heydər Əliyevin imzaladığı “Azərbaycan Milli Mətbuatının yaradılmasının 125 illiyi haqqında” Fərman bu sahədə mühüm rol oynadı. Elə o vaxtdan “Şərq qapısı”nın həyatında dönüş mərhələsi başladı. Bir insan ömründən çox ömrə sahib qəzet 105 il ərzində muxtar respublikamızın canlı salnaməsinə çevrilib. Naxçıvanda maarifin,

elmin, ictimai fikrin formalaşmasında mühüm rol oynayıb.

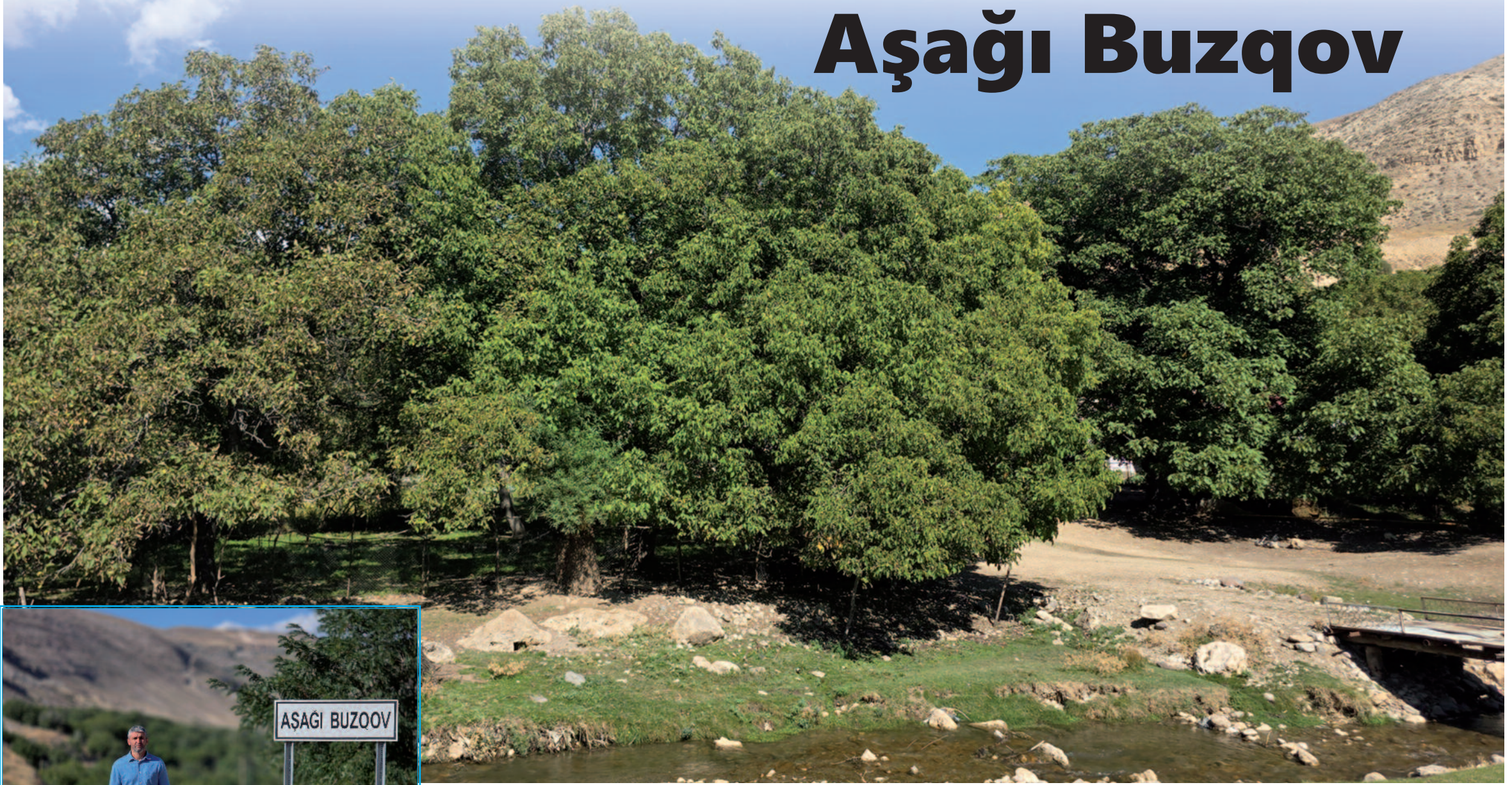
80 illik ömrünün 45 ilini jurnalistikaya həsr edən müsahibim 1992-ci ildən fəaliyyətini Naxçıvan radiosunda davam etdirir. 19 il radionun İctimai-siyasi verilişlər redaksiyasının baş redaktoru kimi çalışıb, onlarla qələm sahibinin yetişməsində əməyi olub. 2006-cı ildə “Azərbaycan Respublikasının Əməkdar jurnalisti” fəxri adına layiq görülüb. Fəaliyyəti dövründə daha çox kənd həyatı, təsərrüfatın ayrı-ayrı sahələrindən yazan, Naxçıvanı qarış-qarış gəzən, 25 illik salnaməsinin hər səhifəsində izi, nəfəsi olan qocaman jurnalistlə sağollaşanda illərin səsinə “yorğun” düşmüş diktofonunu mənə bağışlayır. Diktofon artıq işləmir. Amma bir jurnalistin peşəsinə sdaqətinin, sevgisinin şahidi olan, özündə neçə-neçə xatirə daşıyan bu əşyanı mənə bağışlaması mənim üçün sadəcə, bir hədiyyə deyil. Bu, nəsillər arasında mənəvi körpüdür. Qələmdən-qələmə, sözdən-sözə ötürülən, illərin ayıra bilmədiyi qırılmaz bir bağıdır. 105 yaşlı qocaman mətbuat orqanı da öz varlığını məhz belə möhkəm körpülər, belə sevgilər üzərində qoruyub.

Və bu gün saralmış səhifələri vərəqlədikcə anlıyırısan: “Şərq qapısı”nın tarixini, əslində, tək cə qəzetin yaşadığı illər deyil, bu illərə öz ömrünü, qələmini və nəfəsini, bəxş edən insanların yazıblar.

✍️ **Ruhiyyə RƏSULOVA**

Cəviz qabığında gizlənən zəhmət

3 tayfanın birləşdiyi və yaşadığı kənd – Aşağı Buzqov



Ceyhun MƏMMƏDOV



Yolun son döngəsini aşırıq, gözlərimizin önündə tamam başqa bir mənzərə açılır. Yaddan yenidən çıxan kənddə “şıltaq payızın” üzünü hiss etmərik. Sanki burada təbiət öz rənglərini iki fəsil aralığında daha səxavətlə səpələyib. Evlərin həyətlərində, yolların kənarında ucalan cəviz ağacları isə bu mənzərənin ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Elə bizi də Dərələyəz silsiləsinin cənub yamacından əsən küləyin yüngül toxunuşu ilə kəndin sükutunu xışiltı ilə “pozan” cəviz ağacları qarşılayır. Başları buludlara söykənən bu ağacların gövdəsində illərin izini görürük. Onlar bu kənddə neçə-neçə nəslin böyüdüyünü, neçə uşağın kölgələrində oynadığını, neçə qocanın budaqlarına söykənərək dincəldiyini görüb. Kəndin canlı xatirələridir sanki. Bəlkə danışa bilsəydilər, bu torpağın sirləri haqqında insana nələr-nələr söyləyərdilər...

Köçlərin məskən saldığı yurd yeri



Aşağı Buzqovda illərdir, torpağa kök salan bu cəviz ağacları təkcə kəndin təbiətinə deyil, insanların həyatına da öz möhürünü vurub. Küçələrində irəlilədikcə insanı qərribə bir sakitlik müşayiət edir. Küləyin yarpaqlarla pıçıldaması, eyni zamanda İmaməli Əsgərovun asta səslə kənd haqqında danışması bu sakitliyə xüsusi ahəng qatır. Deyir ki, bəlkə də, Buzqovu gözəl edən yalnız ağacların çoxluğu deyil, insanla təbiətin bir-birinə münasibətidir: “Biz ona qulluq edirik, o da kölgəsini, meyvəsini bizə bəxş edir”. Kəndin tarixinin əsrlərlə ölçüldüyünü vurğulayır: “Kəndin qədim sakinləri, əsasən, Şəhur-Dərələyəz bölgəsindən olan elatlar bu

ərazilərdən yaylaq kimi istifadə ediblər. Zaman keçdikcə ulu əcdadlarımız bu ərazilərdə məskunlaşaraq daimi yurd salıblar. Buranın qədim sakinləri arasında üç böyük tayfanın adı xüsusilə çəkilir: almıranlılar, söylənlilər və sultanlılar. Onların qədim məşğuliyyət və adət-ənənələri bu günədək yaşadırlar”.

Kəndin adının mənası da bu yurd yerinin qədimliyindən soraq verir. “Buzqov” sözünün mənşəyi ilə bağlı müxtəlif fikirlər mövcuddur. Adın qədim türk tayfalarından olan Buz tayfalarının adı ilə bağlı olduğu xüsusi vurğulanır. “Buz” və “qov” sözlərinin birləşməsindən yaranan Buzqov adının həmin tayfaların mal-qara, davar və ilxı saxladığı ərazi mənasını ifadə etdiyi də qeyd olunur. Kənddə daimi yaşayışın, təxminən, üçəsrlik tarixə malik olduğu bildirilir. Bununla belə, bu ərazilərdə insanların daha qədim dövrlərdən məskunlaşdığı söylənilir. Buzqovun tarixi yalnız adıçəkilən üç tayfa ilə məhdudlaşmışdır. Sonrakı dövrlərdə müxtəlif tayfalar buraya gəlib yerli əhali ilə qaynaq-qarışıblar. Məsələn, Sultanlı tayfasının Cəbrayıl rayonunun Sultanlı kəndindən gəldiyi, əvvəlcə aşağı ərazilərdə, sonralar isə daimi axar su mənbəyinə yaxın yer axtararaq Buzqovda məskunlaşdığı bildirilir. Almıranlı tayfasının isə Qərbi Azərbaycandan gəldiyi söylənilir. Həmin ərazilərdə qışın daha sərt keçməsi səbəbindən elatlar qış və yaz aylarında daha mülayim iqlimli ərazilərə, o cümlədən Buzqov istiqamətinə köç ediblər. Sonralar isə burada daimi məskunlaşıblar.

Beləliklə, ilkin köçlərin əsas səbəblərindən biri heyvandarlıq olub. İnsanlar əvvəlcə bu ərazilərdən yaylaq kimi istifadə edib, zaman keçdikcə burada yurd salaraq daimi yaşamağa başlayıblar.

Bir qadına ehtiramın nümunəsi

Kəndin yaşlı sakinlərindən Səmayə Kənə deyir ki, Buzqovun müxtəlif tayfalarından formalaşmasına baxmayaraq, burada hamı bir-birinə qohumdur. Kənddə insanlar bir-birinə mehriban münasibət bəsləyir, hər gündə bir-birinə dayaq olurlar. Elə bu da kəndin ən gözəl xüsusiyyətlərindən biridir. Söhbətimizə qoşulan Vəqif Mahmudov isə Almıranlı tayfasından olduğunu dilə gətirir: “Bu tayfaların hamısı bir-biri ilə qohumdur. Ona görə də kənddə insanlar arasında güclü qohumluq və birlik münasibətləri formalaşmışdır. Burada yaşayanların əksəriyyətinin keçmiş müxtəlif bölgələrlə, o cümlədən Qarabağla bağlıdır. O dövrdə baş verən hadisələr insanları öz yurdlarını tərk etməyə məcbur edib. İnsanlar təhlükəsiz yerlərə köçərək burada məskunlaşıblar. Buranın ən gözəl adəti isə insanların bir-birinə sahib çıxmasıdır. Kənddə hamı bir-birini tanıyır. Kimin çətinliyi varsa, kənd camaatı onun

yanında olur. İnsanlar yaxşı gündə də, pis gündə də bir-birinə dayaq dururlar”.

Aşağı Buzqova qonaq gələnləri sakinlər mütləq kəndin yuxarı başında yerləşən bulağa aparırlar. Bu həm qonağa verilən dəyər, həm də bulağın onlar üçün nə qədər önəm kəsb etdiyi anlamına gəlir. “Gülü yurdu” bulağı qadına verilən dəyərin bariz nümunəsidir. Bulağın adı da burada məskunlaşmış qədim sakinlərdən birinin adı ilə bağlıdır. Rəvayətə görə, həmin xanım ilk dəfə bulağın ətrafında yurd salıb. Bulaq da həmin əraziyə və xanımın adına uyğun olaraq “Gülü yurdu” adlandırılıb.

Kənddəki pırə yaxın ərazidə yerləşən bulağın sakinlər üçün həm tarixi, həm də mədəni əhəmiyyəti var. Səmayə Ələkbərova kənddə qədimdən qalan inanclarla bağlı adətlərin olduğunu da xatırlayır: “Bu bulaq dağlardan gələn sularla yaranıb. Su daşların arasından axaraq təbii şəkildə bulaq əmələ gətirir. Bulaqdan bir qədər aşağıda isə pırə yerləşir. Biz həmişə, xüsusilə bayramlarda həmin pırə gedərik. Oraya su aparıb-gətirərək, ziyarət edirik. Əvvəllər bu cür adətlər daha çox qorunurdu. İllərlə çərşənbələrdə, bayramlarda insanlar birlikdə çaylara gedər, müxtəlif mərasimlər keçirərdilər. Heyvanları da çay suyundan keçirərdik. Çaydan çimçil-daş gətirib müəyyən mərasimlərdə istifadə edərdik. İndi bunların çoxu artıq yoxdur. Zaman dəyişdikcə adətlər də dəyişir”.

Cəvizi ilə tanınan kənd

Kənddə torpaqla insan arasındakı münasibət illərin sınağından keçib. Odur ki, buranın yaşıllığı həm də onun bəxəkdir. Dağlıq ərazidə yerləşməsi isə kəndin iqliminə müsbət yöndə təsir edir, təbii və sərin hava meyvələrin keyfiyyəti və məhsuldarlığı üçün əlverişli şərait yaradır. Aşağı Buzqovda müxtəlif növ meyvələr yetişsə də, kənd daha çox cəvizi ilə tanınır. Hətta yerli sakinlər deyir ki, başqa bölgənin məhsulunu satanda belə, “Buzqov cəvizidir” deyə təqdim edirlər. Bunun əsas səbəbi kəndin dağlıq ərazidə yerləşməsidir. Sərin iqlim cəvizin keyfiyyətinə müsbət təsir göstərir, ləpəsi ağ və keyfiyyətli olur. Ona görə də Buzqov cəvizi digər bölgələrin məhsulundan çox fərqlənir.

Yerli sakinlərə görə kəndin ən böyük sərvəti torpağı, əsas dəyəri isə insanların bir-birinə bağlılığıdır. Burada həyat bəlkə şəhərdəki qədər sürətli deyil, zamanın axışı bir qədər yavaşdır. Amma Aşağı Buzqovda hər ağacın, hər həyətin, hər insanın öz hekayəsi var. Hekayələrə “sığınıb” kənddən ayrılmaq asandır, amma kəndi insanın içindən çıxarmaq çətin-dir. Bizim kəndlərin elə taleyi budur: insanlar gedir, illər ötür, evlər köhnəlir, ağaclar böyüyür. Xatirələr isə “Gülü yurdu”nun suyu kimi axıb yaddaşlarda qalır...





Ötən həftələrdə qəzetimizin saytında Şahbuz bulaqlarını gö-zəlləmə edəndən sonra redaksiya-mıza və şəxsi ünvanımıza xeyli sayda xoş fikirlər gəldi. Adət üzrə həftəsonu Küküyə, alma bağlarına baş çəkməyə gedəndə kənddə rastlaşdığımız, ömrünü Dərələyəz dağlarını gəzib-dolaşmaqda keçirmiş ağsaqqallardan biri isə Gurbu-lağın şənindən sonra Qanlıgölün, Xanbulağın dərdindən də danışdı. Sən demə, Xanbulaq bir-iki ildir, elə bil yetim qalıb, hər üstündən keçənə giley-güzar edirmiş. Və bu giley də bizə gəlib çatdı.

Biz də bu gileydən bərk pəj-mürdə olub istədik ki, məsələni araşdıraq. Məsələ də o oldu ki, çox şükür, Xanbulağa heç nə ol-mayıb. Amma bizim bu təbiət gözəli Qanlıgöl, yaxud Naxçıvan Su Meliorasiya Sistemləri İstis-marı İdarəsinin rəsmi adı ilə de-sək, Qanlıgöl sututarı artıq su tutmurmuş.

Onu mütləq qeyd edim ki, qış-

da bu dağlara yağan iki metrden artıq qarın ərیمəsindən yaranan sular və Xanbulaqla qidalanan Qanlıgöl adi bir su tutarından əv-vəl tarixi əsərdir. El təbircə de-sək, köhnə kişilərdən olmuş, xalq arasında pulu ilə yanaşı, hörməti və nüfuzu ilə də tanınmış tarixi şəxsiyyət Kalbalı xan Kəngərlinin himayəsi ilə hələ 1864-cü ildə ti-kilmiş Qanlıgöl, təxminən, 1 mil-yon kubmetr su tutumuna və geniş sahəyə malikdir. Dəniz səviyyə-sindən 2400 metr yüksəklikdə yerləşən bu gölün bugünkü vəzi-yəti ilə əlaqədar rəsmi sorğu gön-dərdiyimiz və operativ cavab aldı-ğımız həmin idarənin də məlumə-tində qeyd olunur ki, Şahbuz ra-yonundakı ümumi sututarların, təxminən, 20 faizi, yəni beşdə biri məhz bu gölün payına düşür.

Bu isə o deməkdir ki, Allah eləməsin, gələcək illərdə bulki kimi yağıntı bol olmasa, Kükü çayı hövzəsində yaşayan hər beş nəfərdən birinə içməli su, hər beş

Xanbulağın gileyi Qanlıgöl sututarı artıq su tutmur

ağacdən birinə suvarma suyu çat-mayacaq. Qızıl Qışlağın, Ayrıcın bağ-bostanı yanıb məhv olacaq, Sələsüzün üzümlükləri quruyacaq.

Sorğumuza aldığımız cavabda da bu fikir bilavasitə təsdiqlənir: Qanlıgöl sututarı Şahbuz rayonu üçün həm içməli su mənbəyi, həm də suvarma məqsədilə böyük əhə-miyyət daşıyır və ümumilikdə, 350 hektar ərazinin yayın isti vax-tında suvarılmasında həyati əhə-miyyət daşıyır. Eləcə də sorğu-muzda irəli sürdüyümüz fikirlərin təsdiqi kimi adıçəkilən qurum tə-rəfindən Qanlıgölün bölgənin ekosisteminin qorunmasında və turizm baxımından da əhəmiyyəti qeyd olunur.

Bəs təkcə Şahbuzun yox, Nax-çıvanın bu təbiət incisinin dolma-ma səbəbi nədir? Yerli camaatın dediyinə və sorğumuza aldığımız cavaba görə, Qanlıgölün bəndində yaranmış problemlər son illərdə

burada suyun toplanılmasını qey-ri-mümkün edir. Şübhəsiz, üzərindən 160 ildən artıq vaxt keçəndən sonra ozamankı texniki imkanlar-la, demək olar ki, qol gücünə inşa olunmuş bir bəndin indiyə qədər salamat qalması və güclü aşındırı-cı təbii proseslərə qarşı dayanıqlı-lıq göstərməsi özü bir möcüzədir. Amma bir məsələ də var: vaxtilə ağır texnika olmadan inşa edilən bu bənddə yaranmış nasazlıqlar müasir texniki imkanlarla aradan qaldırıldıqdan cəmi 1 il 6 ay sonra yenidən ortaya çıxıb. Bu isə nə möcüzədir, nə də adi məsələ. Belə ki, qurumdan aldığımız rəsmi ca-vabda qeyd olunur ki, 2024-cü ildə Qanlıgöl sututarının suburaxı-cı qülləsində təmir-bərpa işləri aparılıb. Ancaq nədənsə bu təmir-bərpa işlərinin kim tərəfindən və necə aparılması, nə qədər vəsait xərclənməsi, yaxud qəza nəticə-sində yaranması etimal olunan

risklər haqqında sorğumuza cavab verilmədi. Amma bizə məlumdur ki, bu təmir-bərpa işləri üçün 74 min 877 manat dövlət vəsaiti sərf olunub.

Başa düşürük. Amma o da var ki, bənd inşaatı abadlıq idarəsinin yollarda düzdüyü əyilmiş bordür-lər, binaların fasadından tökülən üzlük daşları, yaxud suvağı qop-muş şəhər hasarları deyil ki yola verəsən. Bənd işi diqqət, qayğı və məsuliyyət tələb edən oğul işidir, mürəkkəb mühəndislik sənətidir. Elə Xanbulaq da buna görə küstür. Elə haqlı olaraq bizdən də küstür. Qanlıgölün bəndi dağıldıqdan son-ra daha media qurumları, heç əs-lən bu kənddən olan jurnalistlər də onu yada salmır. Hanı o gün-lər? Yaylaqdakı təndir kababı, Xanbulağın buz kimi suyu... Bəl-kə də, Xanbulağın gileyi elə bun-dan ötrüdü.

Əli CABBAROV



Elan

Naxçıvan şəhəri, Naxçıvan bələdiyyəsi 8 Noyabr – Zəfər Günü və 9 No-yabr – Bayraq Günü münasibətilə atəşfəşanlıqın keçirilməsi və bayraqların alınması ilə əlaqədar müsabiqə elan edir.

Müsabiqədə iştirak etmək istəyən şirkətlər 9 oktyabr 2026-cı il tarixdən 16 oktyabr 2026-cı il tarixədək Naxçıvan şəhəri, Naxçıvan bələdiyyəsinə müraciət edə bilərlər.

Ünvan: Naxçıvan şəhəri, Kazım Talıblı küçəsi, ev 20
Əlaqə telefonu: 050-633-21-01

İtmişdir

Babək rayonu, Babək qəsəbəsində yaşamış Məmmədov Pəşə Məmməd oğ-lunun adına verilmis JN-639^a nömrəli, 10301018 kodlu "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Babək rayonu, Babək qəsəbəsində ya-şamış Məmmədov Pəşə Məmməd oğ-lunun adına verilmis JN-213 nömrəli, 10301018 kodlu torpağa mülkiyyət hüququna dair dövlət aktı itdiyindən etibarsız sayılır.

Sədərək rayonu, Sədərək kəndində ya-şayan İsmayilov Tahir Əmir oğlunun adına verilmis JN-462^a nömrəli, 10100028 kodlu "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Sədərək rayonu, Sədərək kəndində ya-şayan İsmayilov Abbas Əmir oğlunun adına verilmis JN-463^a nömrəli, 10100028 kodlu "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Sədərək rayonu, Sədərək kəndində ya-şayan İsmayilov Əmir Əli oğlunun adına verilmis JN-2022^a və JN-2022^a nömrəli, 10101008 kodlu "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə"lər itdiyindən etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhər sakini Məmmədov Rəfai Yaqub oğlunun adına verilmis DSX-0013317 nömrəli hərbi vəsiqə itdiyindən etibarsız sayılır.

Kəngərli rayonu, Şahtaxtı kəndində yaşamış Tağıyev Fərman Hüseyn oğlu-nun adına verilmis JN-022^a nömrəli, 10200028 kodlu "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Sədərək rayonu, Dəmirçi kəndində yaşamış Seyidov Mirəziz Mirməhəmməd-əli oğlunun adına verilmis JN-006^a nömrəli "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Babək rayonu, Yarımea kəndində ya-şamış Quliyev Seyfəddin Səlim oğlunun adına verilmis JN-0023 nömrəli, 10312018 kodlu torpağa mülkiyyət hüqu-quna dair dövlət aktı itdiyindən etibarsız sayılır.

Ordubad rayonu, Yuxarı Əndəmic kənd sakini Abbasov Təlimə Həsənzadə oğlunun adına verilmis JN-213^a nömrəli "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhəri, dairəvi yol 4-24 ünvanında yerləşən Abbasov Pərviz Vüqar oğlunun adına olan 02.06.2025-ci il A-045557 inventar nömrəli torpaq sa-hasının plan və ölçüsü itdiyindən etibar-sız sayılır.

Ordubad rayonu, Dizə kənd sakini Sadıqov Şahbaz Hüseyn oğlunun adına olan JN-108^a nömrəli "Torpağın mülki-yətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdi-yindən etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhəri, 28 may küçəsi, döngə 1, ev 5 ünvanında yerləşən İman-ova Xədicə Kazım qızına məxsus 2684 inventar nömrəli texniki pasport itdiyin-dən etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhəri, Yunis Cabbarov küçəsi, ev 26 ünvanında yaşamış Fətəli-yev Şahsuvar Həsən oğlunun adına olan 3773 inventar nömrəli texniki pasport itdiyindən etibarsız sayılır.

Babək rayonu, Araz kənd sakini Nə-cəfov Cəfər Nəcəfzadə oğlunun adına ve-rilmis JN-2644^a nömrəli "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhəri, Tumbul kənd sakini İbrahimov Sabir Şamil oğlunun adına ve-rilmis JN-276^a nömrəli, 10307028 kodlu "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Şərur rayonu, Püsan kənd sakini Tağıyev Bağır Mehraq oğlunun adına ve-rilmis S. A-451860 nömrəli müharibə ve-teranı vəsiqəsi itdiyindən etibarsız sayılır.

Kəngərli rayonu, Qıvrıq qəsəbə sakini Məmmədov Eyvaz Qasım oğluna məxsus 3 sentyabr 2008-ci il tarixli A-002118 inventar nömrəli torpaq sahəsinin plan və ölçüsü itdiyindən etibarsız sayılır.

Kəngərli rayonu, Qarabağlar kənd sakini Vəliyev Bəxtiyar İmran oğluna məxsus JN-1607^a nömrəli "Torpağın mülki-yətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdi-yindən etibarsız sayılır.

Ordubad rayonu, Xanağa kəndində yaşamış Məhərrəmov Bəxtiyar İmran oğ-lunun adına olan JN-104^a nömrəli "Tor-pağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Şərur rayonu, Alışar kənd sakini Nə-cəfov Asəf Bəyulla oğlunun adına veril-miş JN-434^a nömrəli, 10207028 kodlu "Torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair şəhadətnamə" itdiyindən etibarsız sayılır.

Qışa saxlanan zəhmət – Çənnəbdə ərıştə hazırlığı



Səhərin erkən saatlarında həmkarlar-mla birlikdə yola çıxırıq. Yolumuz fərqli gözəllikləri ilə bizi qarşılayan Ordubadın Çənnəb kəndindədir. İçi-mizdəki maraq bizi tələsdirir. Görə-sən, bu dəfə kəndin sakinlərinin hansı söhbətləri bizim yazımıza çevriləcək?

Nəhayət, dağların qoynunda özünə yer salan kəndin dar yolları ilə ad-ımlayırıq. Yolboyu təbiətin rəngə-rəng mənzərələri bizə yoldaşlıq edir. Evlərin qarşısında səliqə ilə düzülən dibçəklər, müxtəlifrəngli çiçəklər, hə-yətlərdən boylanı meyvə ağacları kəndə özünəməxsus görkəm verir. Burada hər həyətin bir rəngi, hər qa-pının arxasında isə danışılacaq bir he-kayə var.

Evlərin birinin qarşısında dayanıb qapını döyürük. 74 yaşlı Ceyran nə-nənin ilk salamından doğmalıq duyulur. "Gəlin, gəlin, lap yaxşı yerə düş-müsünüz, qış üçün hazırlıq görürük", – deyərək bizi həyətdə dəvət edir.

Kiçik, amma səliqəli həyətdən keçib evə daxil oluruq. Həyətin müxtəlif yer-lərində meyvə ağacları, evin ətrafını bəzəyən güllər gözə əyir. Ceyran Kə-rimovanın arxasınca eyvana çıxırıq: Burada hazırlanmış xəmir kündələri, kəsilib sərilmiş ərıştələr... Ceyran nənə qış süfrəsinin hazırlığına çoxdan başlayıb. El arasında deyildiyi kimi, döşəkcə salıb əyləşməyi təklif edir bizə. Bu kiçik evvanda bir tərəfdən

söhbətimizi davam etdirir, digər tərəfdən onun əl iş-lərini seyr edirik. Bir evin gündəlik qayğısı kimi gö-rünən bu mənzərənin, əs-lində, illərdir, davam edən bir ənənənin parçası oldu-ğunu isə söhbət etdikcə anlarıyıq. "Uşaqlıqdan ya-dımdadır, ilin bu fəslində yarma bişirərdilər, çörək tutardılar, ərıştə kəsərdilər.

Qış üçün nə lazımdırsa, hamısını qa-baqcadan hazırlayırdılar. Çörəyi də bi-şirib yığardılar, çörək qablarını qışa hazır saxlayardılar. İndi, şükür Allaha, çörəyi hazır alırıq. Amma yenə də ara-da özümüz bişirib saxlarıyıq. Əvvəlki yeməklərin dadını heç nə vermir", – deyir.

Ceyran nənənin sözlərində ənənəyə bağlılıq hiss olunur. Bəzi işlər asanlaşıb, hazır məhsullar ev-lərə daha rahat çatır, amma bəzi adətlər zaman dəyişsə də, kənd evlərində öz yerini qoru-yur. Ərıştə kəsmək də onlar-dan biridir. "Ərıştə kəsmək zəhmətli işdir. Ona görə qon-şularla yığışib bu işi birlikdə görürük. Bir gün bizim evdə, bir gün başqasının evində hazırlayıb, kəsirik. Belə olanda sanki daha dadlı olur", – Ceyran nənə gülümsəyərək sözlünə davam edir.

Bəlkə də, "daha dadlı olur" deməsi-nin səbəbi təkcə ərıştənin özü deyil. Çünki bu evlərdə yeməyin dadına bir az da birlik, qonşuluq, söhbət və pay-laşmaq qarışıq. Ərıştənin qurudulması, qovrulması, saxlanması, sonra süfrəyə gəlməsi isə başqa bir hekayədir. Hazır-lanan ərıştələr əvvəlcə qurudulur, on-dan müxtəlif yeməklər hazırlanır. Cey-ran nənə deyir ki, bəzən ərıştəni qovu-rub "ərıştə süzməsi" bişirirlər, bəzən də plov kimi hazırlayırlar. Düyü ilə

qarışdırıldıqda isə süfrəyə həm sadə, həm də ləzzətli bir yemək gəlir.

Söhbətimiz davam etdikcə eyvanda-kı ərıştələrə yenidən baxıram. Bir qə-dər əvvəl adı görünən bu nazik xəmir parçalarının arxasında nə qədər zəhmət, nə qədər vaxt və neçə illik adət-ənənə dayandığını düşünürəm. Ceyran nənənin əlləri isə bütün bunları sanki adi bir gündəlik iş kimi, təmkinlə da-vam etdirir.

Ömrünün böyük bir hissəsini bu kənddə keçirən Ceyran Kərimova üçün həyatın ritmi dəyişsə də, evin qayğıları, həyətin işi, qonşuluq münasibətləri öz yerində qalıb. Söhbətin sonunda təvazökarlıqla "Bizim də gördüyümüz işlər bunlardır", – deyir.

Çənnəb kəndində bir həyətə qonaq olduq. Amma o həyətin içində bütöv bir kənd həyatının izlərini gördük.



Burada keçmişlə bu gün arasında mə-safə yoxdur, əksinə, illər əvvəl nənə-lərin əlləri ilə görülən işlər bu gün də başqa bir nəslin gündəlik həyatında yaşayır.

Buradan ayrılarkən yenə gözüüm güllərə, meyvə ağaclarına, eyvanda qurumağa qoyulmuş ərıştələrə "ili-şir". Düşünürəm, əslində, bu yurd yerlərini doğmalaşdırın yalnız dağla-rı, yolları, evləri deyil. Əsl gözəllik o evlərin içində qorunan adətlərdə, sü-frəyə gətirilən zəhmətdə və qapısını döyən hər kəsi doğması kimi qarşıla-yan insanlardadır.

Ə Zəhra VƏLİYEVA



Baş redaktor:
RƏMZİ TAHİRLİ

Ünvan: AZ-7000,
Naxçıvan şəhəri, "Təbriz" küçəsi 14.

Telefonlar: Məsul katib: 545-62-47
Şöbələr: 545-81-44, 545-51-18
Müxbirlər: 545-75-21, Faks: 544-52-52
E-mail: info@serqgapisi.gov.az

Qeydiyyat №: 575

Əlyazmalara cavab verilmir
və onlar geri qaytarılmır

Vöen: 0200065441



Çapa imzalanmışdır 00:00
Tiraj: 450. Sifariş № 223

Nömrəyə məsul: Ramiyə Əkbərova,
Zəhra Vəliyeva
Dizayner: Həbibə Allahverdiyeva

Qəzet redaksiyanın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib
və Əcəmi NPB-də ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.